

Waterschap Aa en Maas

Bestuursrapportage 2024 *(tot en met juni 2024)*

Status	: Definitief
Datum	: 3 september 2024
Samengesteld door	: Informatiestaf
Vastgesteld door	: Dagelijks bestuur

Inhoud

1	Algemeen	4
1.1	Inleiding	4
1.2	Kern van de bestuursrapportage 2024	4
1.3	Leeswijzer bestuursrapportage	5
2	Waterveiligheid	6
2.1	Doelstellingen	6
2.2	Prestaties en activiteiten	6
2.3	Financieel	10
3	Klimaatbestendig en gezond watersysteem	12
3.1	Voldoende water en omgaan met weersextremen	12
3.1.1	Doelstellingen.....	12
3.1.2	Prestaties en activiteiten.....	12
3.2	Gezond en natuurlijk water	19
3.2.1	Doelstellingen.....	19
3.2.2	Prestaties en activiteiten.....	19
3.3	Financieel	24
4	Schoon water	26
4.1	Doelstellingen	26
4.2	Prestaties en activiteiten	26
4.3	Financieel	29
5	Samen, duurzaam, slim en effectief.....	32
5.1	Doelstellingen	32
5.2	Prestaties en activiteiten	32
5.3	Financieel	37
6	Financiële toelichting	39
6.1	Inleiding	39
6.2	Prognose van het resultaat.....	39
6.3	Lasten.....	40
6.4	Baten.....	44
6.5	Weerstandsvermogen	46
6.6	Investerings	52
6.7	Liquiditeitsprognose.....	54
6.8	Verbonden partijen	55
	Voorstel en besluit	58

1 Algemeen

1.1 Inleiding

Voor u ligt de bestuursrapportage 2024. Hierin rapporteren we op basis van voortschrijdend inzicht over de voortgang in het lopende begrotingsjaar en over bijzondere gebeurtenissen. De financiële realisatie over de eerste zes maanden wordt afgezet tegen de begroting en de verwachte realisatie aan het einde van het jaar. De (programma)indeling is daarbij gelijk aan de begroting 2024.

1.2 Kern van de bestuursrapportage 2024

Uitvoering

Op veel dossiers zijn stappen gezet. Enkele opvallende ontwikkelingen en prestaties uit de eerste helft van 2024:

- Alle voorbereidende werkzaamheden voor ons eerste HWBP-project (Meanderende Maas) zijn in de eerste helft van 2024 afgerond, zodat de daadwerkelijke uitvoering in de tweede helft van 2024 kan starten.
- Voor het dijkversterkingsproject Lith-Bokhoven is het plan van aanpak afgerond, krediet verleend door het algemeen bestuur en subsidie vanuit het HWBP verkregen.
- Voor diverse inrichtingsprojecten (waaronder Sang en Goorkens en Aa-dal Noord) zijn grote vorderingen geboekt qua grondverwerving.
- Er is een concept uitvoeringsprogramma 'Stad als Spons' opgesteld. Dit wordt in de tweede helft van 2024 besproken met het algemeen bestuur.
- Er is intensief gewerkt aan, en bestuurlijk afgestemd over, een KRW-vervolgstrategie en uitvoeringsprogramma. In de tweede helft van 2024 worden deze verder afgerond. Een belangrijk onderdeel hiervan is de sturing op de realisatie van de beekherstelprojecten, natuurvriendelijke oevers en vispassages. Dit jaar is de realisatie van die projecten opnieuw lager dan gepland.
- Na aanvankelijke vertraging rondom de benodigde vergunningen loopt de aanpassing van de rwzi Oijen nu volgens de (bijgestelde) planning.

Financieel

Bij de afgelopen voorjaarsnota is al gebleken dat er de komende jaren extra middelen nodig zijn om onze doelstellingen te realiseren. Er liggen grote opgaven als de KRW-richtlijn, het HWBP, op het gebied van stedelijk water, investeringen in de zuiveringen en ook de aanpak van droogte en wateroverlast staat hoog op onze agenda. Op al deze dossiers, maar natuurlijk ook op onze reguliere werkzaamheden, is financiële en personele inzet nodig. Daarbij worden we al een aantal jaar geconfronteerd met in de breedte gestegen kosten als gevolg van de aanhoudend hoge inflatie, gestegen rentes en de overspannen arbeids- en aannemersmarkt. Dit leidt ertoe dat de kosten die samenhangen met activiteiten waartoe we al besloten hebben en die gewoon 'moeten' toenemen, maar dat ook het oppakken van extra activiteiten urgent is en extra kosten met zich meebrengt. Het is vanzelfsprekend niet zo dat er een harde scheiding is tussen 2024 en 2025. We zien deze ontwikkelingen dan ook al terug in de nu voorliggende bestuursrapportage. Dit leidt ertoe dat de prognose op dit moment € 3,6 miljoen nadelig is ten opzichte van de begroting 2024. Kijkend naar de overschrijdingen, zien we dat deze in belangrijke mate worden veroorzaakt door zaken waarop we

geen invloed hebben. Dit geldt bijvoorbeeld voor de cao-stijging, hogere energielasten, hogere bijdrages aan de SNB en BSOB en de hogere lasten binnen watersysteembeheer als gevolg van de weersomstandigheden eind vorig jaar en begin dit jaar. Voor zover kosten structureel zijn, zoals bijvoorbeeld de loonontwikkeling en bijdrage aan verbonden partijen, is dit meegenomen bij het opstellen van de begroting 2025. Overschrijdingen die betrekking hebben op 2024, zoals de meerkosten als gevolg van de weersomstandigheden, worden verantwoord in de jaarrekening 2024, maar hebben geen meerjarig effect.

De organisatie doet er alles aan om, gegeven de opdracht die zij heeft om de opgaves te realiseren, richting de jaarrekening oplossingen te vinden om binnen het begrotingskader te blijven. We worden echter geconfronteerd met meerdere aspecten waar we geen invloed op hebben, maar die wel tot kostenstijgingen leiden. Hoewel er op dit moment geen grote (incidentele) baten worden voorzien, leert de ervaring dat richting einde van het jaar vaak toch nog een aantal zaken meevallen. Daarbij realiseert het dagelijks bestuur zich dat er een serieuze opgave ligt die serieus geld kost. Zoals ook al is aangegeven in de voorjaarsnota zijn we als dagelijks bestuur constant kritisch op de kosten. Dit laat onverlet dat we – zonder te tornen aan de opgaves – met een frisse blik willen kijken of het ergens slimmer kan. Als blijkt dat het niet lukt om het geprognosticeerde tekort op te vangen, leggen wij een voorstel voor een begrotingswijziging aan u voor.

1.3 Leeswijzer bestuursrapportage

De bestuursrapportage bestaat, analoog aan de begroting, uit drie bestuurlijke programma's: Waterveiligheid, Klimaatbestendig en gezond watersysteem en Schoon water. In de bestuursrapportage worden allereerst per programma de afwijkingen ten opzichte van de begroting en eventuele bijzonderheden toegelicht. Voor ieder programma wordt aan de hand van een stoplichtmodel aangegeven welke prestaties zijn opgenomen in de begroting 2024, wat tot nu toe is gerealiseerd en wat de prognose voor het eind van het jaar is. Daarvoor hanteren we de volgende classificatie:

groen	Realisatie verloopt volgens (meerjaren)prognose
oranje	Realisatie verloopt vertraagd
rood	Planning wordt niet gerealiseerd

Het is goed om te beseffen dat de kleuren iets zeggen over harde prestaties, zoals gerealiseerde kilometers of hectares. Ze geven echter geen goed beeld van de geleverde inspanningen of de extra resultaten. Zo is het mogelijk dat er dit boekjaar voor een bepaalde prestatie, bijvoorbeeld beekherstel, niets gerealiseerd lijkt te worden. Dat terwijl er wel een forse inspanning wordt geleverd in de voorbereidingen voor de uiteindelijke realisatie. Dit speelt met name bij het programma 'Klimaatbestendig en gezond watersysteem'. Om die reden is voor dit programma ook de inspanning inzichtelijk gemaakt middels zogenaamde 'inspannings eenheden'.

Na de toelichting per programma volgt een apart hoofdstuk met een algehele financiële toelichting. Hierin wordt de stand van zaken tot en met juni toegelicht en een prognose gegeven voor het verwachte jaarrekeningresultaat naar kostensoort. Ook wordt er ingegaan op de realisatie van investeringsuitgaven.

2 Waterveiligheid

Het programma Waterveiligheid draait om de bescherming tegen overstromingen vanuit de Maas en het regionale watersysteem. Hiervoor moeten de waterkeringen (dijken en kunstwerken) periodiek worden getoetst aan de veiligheidsnormen. Het programma omvat de versterking van de primaire waterkeringen langs de Maas in het kader van het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) en het participatieproces dat daarbij hoort. Daarbij worden per project in een periode van acht tot tien jaar achtereenvolgens de fasen verkenning, planuitwerking en realisatie doorlopen. Daarnaast omvat het programma de zorgplicht voor de instandhouding van deze waterkeringen met alle activiteiten die daarbij horen, inclusief gegevens- en informatiemanagement en een goede afstemming tussen beheer en inrichting. Ook de instandhouding en eventuele versterking van de regionale waterkeringen komt aan bod. Verder vallen de voorbereidingen op hoogwater en de crisisbeheersing voor de waterkeringen binnen dit programma. Duurzaamheid speelt bij de aanleg van waterkeringen een grote rol. We kijken naar materiaalgebruik, transport en materieel en de effecten daarvan op de omgeving, zoals uitstoot van CO2 en stikstof.

2.1 Doelstellingen

- Bewoners en bedrijven zijn optimaal beschermd tegen overstromingen vanuit de Maas.
- De regionale waterkeringen dragen optimaal bij aan de bescherming van inwoners en bedrijven tegen overstromingen vanuit het regionale watersysteem.

2.2 Prestaties en activiteiten

Onderstaande tabel toont voor het programma Waterveiligheid welke prestaties zijn opgenomen in de begroting 2024, wat er tot nu toe is gerealiseerd en wat de prognose voor het eind van het jaar is.

Tabel 1: Overzicht begrote en gerealiseerde prestaties en activiteiten

Prestaties/Activiteiten	Eenheid	Begroting 2024	Realisatie 2024	Prognose 2024	Prognose t.o.v. Begroting
Primaire keringen	km	0	0	0	
Regionale keringen / verbeteren kunstwerken	stuks	1	0	1	groen
Verkenningen en beleid voor 2024					
Planuitwerking Cuijk-Ravenstein: Voorlopig ontwerp			Opstellen		groen
Verkenning Lith-Bokhoven: Voorkeursalternatief			Opstellen		groen
Verkenning Doeveren: Voorkeursalternatief			Opstellen		groen

Voor het in stand houden van de waterkeringen:

- *Aandacht voor de zorgplicht voor de primaire waterkeringen*
In het kader van de zorgplicht primaire keringen is in februari een peer review (toetsing door een vakgenoot) gehouden door waterschap Limburg over het beheren van dagelijkse gegevens. Het doel was om hun proces te verbeteren en van elkaar te leren. De reviewers kwamen van waterschap Aa en Maas, waterschap Brabantse Delta en Rijkswaterstaat Zuid-Nederland. Het werd als een waardevolle review beschouwd, waar niet alleen inhoudelijk van elkaar werd geleerd, maar waar ook het netwerk werd versterkt. In juni is onder alle deelnemers van deze en

eerdere reviews (4 stuks) een enquête verstuurd om input op te halen voor nog betere peer reviews. Ook is gestart met de voorbereiding van de volgende review.

Begin dit jaar is de Inspectie van Leefomgeving en Transport (ILT) bij waterschap Aa en Maas geweest om hun nieuwe toezichtstrategie toe te lichten en om bij te praten over de stand van zaken rondom LBO2 (Landelijke Beoordeling Overstromingskansen) en de zorgplicht. De ILT is tevreden hoe waterschap Aa en Maas hier vorm aan geeft.

- *Nader onderzoek naar zwakke plekken in de primaire waterkering*

Bij het hoogwater in juli 2021 en de eerste beoordeling in 2023 is een aantal aandachtspunten en potentiële zwakke plekken in de primaire keringen naar voren gekomen. Deze zijn onderzocht en we hebben maatregelen en consequenties voor de organisatie uitgewerkt. Momenteel zijn we aan het onderzoeken hoe we deze kunnen implementeren. Deze maatregelen worden stapsgewijs uitgewerkt in de periode tot en met 2025, uitgevoerd en opgenomen in het calamiteitenplan.

- *Bever en das, rekening houdend met dierenwelzijn*

De beverpopulatie groeit sterk. Daarmee nemen ook de risico's door graverij van deze (beschermde) dieren toe. Dit betreft zowel risico's met betrekking tot waterveiligheid (graverij in keringen) als risico's in het watersysteem.

De kostenstijging voor graverij is dusdanig dat er een concept 'Beverplan waterschap Aa en Maas' is opgesteld. In de tweede helft van dit jaar wordt het beverplan bestuurlijk besproken. Afgelopen half jaar is er geen nieuwe graverij geconstateerd in de keringen, met name de das graaft in deze periode altijd weinig omdat dit de kraamperiode betreft. Op onze rwzi te Oijen is een tweede alternatieve dassenburcht gerealiseerd en de derde wordt momenteel bij Grave aangelegd. Bij Megen zijn de voorbereidingen getroffen voor de passieve verjaging van de das in juli, als de kraamperiode ten einde is. Er is een nieuwe projectleider graverij geworven die in augustus start. En voor het opsporen en omgaan met beverholen en beverdammen in het watersysteem is per 1 juli een nieuwe collega gestart.

- *Biodiversiteit dijkvegetatie*

Met ons maaibeheer en de drukbegrazing stimuleren we de biodiversiteit en verhogen we de erosiebestendigheid. We maaien onder andere gefaseerd, doen een proef met Kleurkeur (waarin eisen zijn gesteld voor goed ecologisch bermbeheer) en markeren waardevolle vegetatie. Voor het Kleurkeurtraject nabij Cuijk heeft een evaluatie plaats gevonden, zodra het evaluatierapport gereed is, worden de uitkomsten en effecten gedeeld.

Door het natte voorjaar was het niet mogelijk om het gefaseerde maaien overal uit te voeren. Hier is over gecommuniceerd met de omgeving. Daarnaast is er gestart met de monitoring van de regionale waterkeringen op erosiebestendigheid en ecologie. Op basis hiervan voeren we in de toekomst verbeteringen door.

- *Actualisatie van het juridisch kader en beheerregister*

Nu we het eerste HWBP-project gaan uitvoeren, actualiseren we ook het juridisch kader (beleidsregels en legger waterkeringen) en het beheerregister. De nieuwe waterkerende objecten die we aanleggen, zoals damwandschermen en stabiliteitsbermen, moeten straks onderhouden en beheerd worden. De ligging, vorm en afmetingen van de nieuwe waterkering moeten in de legger worden opgenomen en de regelgeving voor derden wordt hierop afgestemd. Door personele wisselingen is de start van de actualisatie doorgeschoven tot na de zomer; de afronding hiervan is gepland begin 2025.

Voor het Hoogwaterbeschermingsprogramma:

- *Start van de realisatie van de Meanderende Maas/Ravenstein-Lith*
Waterschap Aa en Maas is sinds 2017 trekker van het integrale project Meanderende Maas/Ravenstein-Lith. Daarin komen dijkversterking, rivierverruiming en gebiedsontwikkeling samen. In het tweede kwartaal van 2024 zijn de definitieve besluiten genomen, hebben we de aanvraag van middelen toegelicht aan het algemeen bestuur en hebben we een subsidiebeschikking voor de realisatie ontvangen van het programmabureau HWBP. Op 5 juli heeft het algemeen bestuur de benodigde middelen gevoteerd en op 9 juli is de bestuursovereenkomst voor de realisatie ondertekend. Daarin staan afspraken over financiële bijdragen, de risicoverdeling en de governance. In de tweede helft van 2024 gaan de eerste voorbereidende uitvoeringswerkzaamheden van start.
- *Planuitwerking Cuijk-Ravenstein*
In de tweede helft van 2023 zijn we samen met het ingenieursbureau gestart met de uitwerking van het dijkontwerp. Hier gaan we in 2024 en 2025 mee door. Met de gemeente Land van Cuijk en bewoners is constructief overleg gevoerd over de oplossing voor de kademuur in Grave. Hierover volgt een besluit van het waterschap later in 2024. Volgens de planning leidt de planuitwerking voor heel Cuijk-Ravenstein in 2026 tot een projectbesluit.
- *Verkenning Lith-Bokhoven*
In 2023 zijn we gestart met de verkenning van het dijkversterkingsproject Lith-Bokhoven. Begin 2024 is het plan van aanpak afgerond, is krediet verleend door het algemeen bestuur en subsidie vanuit het HWBP verkregen. De aanbesteding voor een ingenieursbureau is succesvol afgerond. We zijn gestart met de eerste veldonderzoeken en het participatieproces met de omgeving. Dit moet in 2026 leiden tot een voorkeursalternatief.
- *Verkenning en planuitwerking Doeveren*
In 2023 zijn we gestart met de verkenning van het dijkverbeteringsproject Doeveren bestaande uit het uitvoeren van onderzoeken en een participatieproces met de omgeving. In december 2023 is een krediet beschikbaar gesteld voor afronding van de verkenningsfase. Op basis van het plan van aanpak is in april 2024 een subsidieverzoek bij het HWBP voor de verkenning ingediend die een maand later is verleend. Het voorkeursalternatief is in mei 2024 vastgesteld en wordt nu verder uitgewerkt.
- *Vervolgproces voor toekomstig dijktraject Maashees-Boxmeer*
Uit de beoordeling van dijktraject 36-1 Boxmeer-Cuijk is gebleken dat de aansluiting van de primaire waterkering op de hoge gronden ten zuiden van Boxmeer onvoldoende is. Daardoor moet de waterkering verlengd worden. In 2022 is voor de Maasdijk ten zuiden van Boxmeer (36-1) én de kade Groeningen (58-1) een voorlopig dijktracé bepaald. Het project is nu in de HWBP-programmering opgenomen onder dijktraject Vierlingsbeek – Cuijk met beoogde start verkenning in 2028.

Voor de regionale waterkeringen:

- *Verbetering van de kunstwerken in de regionale waterkeringen*
Naar verwachting zijn we in 2025 klaar met de opwaardering van de kunstwerken in de regionale keringen langs het Drongelens kanaal.
 - Voor het inlaatwerk bij de Bossche sloot hebben we de uitvoering voorbereid inclusief vergunningen. De realisatie is in de tweede helft van dit jaar gepland.
 - Het kunstwerk in de Zandleij wordt in samenspraak met waterschap De Dommel voorbereid en in 2025 uitgevoerd.
 - Vlak bij de Bovenlandse sluis ligt een sifon onder het Drongelens kanaal die nu geen functie meer heeft. Deze sifon is eigendom van Rijkswaterstaat en wordt in 2024 of 2025 verwijderd in overleg met ons en met waterschap Brabantse Delta.

Voor Deltaprogramma Maas:

- *Beleidskader en programma Integraal Riviermanagement – Maas*
We werken al enkele jaren met het Rijk en partners vanuit het Deltaprogramma Maas aan integraal riviermanagement (IRM). Dit moet leiden tot een programma onder de Omgevingswet (POW-IRM), waarin de kaders zijn opgenomen voor een toekomstbestendig riviersysteem dat goed functioneert en meervoudig bruikbaar is. Dit blijkt een weerbarstig proces dat meerdere keren vertraging heeft opgelopen. Het programma IRM is eind 2023 gepubliceerd en na de zomer zal de minister van Infrastructuur & Waterstaat (I&W) in samenspraak met de minister van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN) en de minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijk Ordening (VRO) het programma POW-IRM vaststellen en naar de Tweede Kamer sturen. In dit proces stellen we ons actief en meedenkend op en leveren we ook capaciteit, net als voorgaande jaren.
- *Bijdragen aan rivierverruimingsprojecten Maas*
Waterschap Aa en Maas blijft actief bijdragen aan rivierverruimingsprojecten van andere partijen die helpen om de hoogwaterstanden op de Maas langs ons werkgebied te verlagen. Daarbij is de waterveiligheidsopgave ook de aanjager van natuur- en gebiedsontwikkeling.
Het gaat om onder meer om de planuitwerking en realisatie van het project Ruimte voor de Maas Oeffelt (trekker: provincie Noord-Brabant) dat plaatsvindt in het kader van het nationale Meerjarenprogramma Infrastructuur Ruimte en Transport (MIRT). Inmiddels is er overeenstemming tussen Rijk en regiopartners over het beschikbaar budget en de scope van het project. Naar verwachting volgt de inspraakprocedure in de tweede helft van 2024.

En verder:

- *Doorontwikkelen van de calamiteitenbestrijding*
Het calamiteitenplan is in ontwikkeling en daarnaast is een rollenboek bij calamiteiten opgesteld. In januari hebben we 20 nieuwe dijkwachten opgeleid en een aantal dijkwachten is gestopt. Daarmee blijft het aantal leden van de dijkwacht stabiel rond de 180. De waakvlamcontracten zijn geüpdatet en verder is nagedacht over ons voorraadbeheer voor het uitvoeren van onze noodplannen. Begin maart is grootschalig geoefend door in een dagdeel alle kunstwerken van de HoWaBo keringen te sluiten. En begin april is, verdeeld over twee dagen, geoefend met het herkennen van beversporen.

2.3 Financieel

Exploitatie

Tabel 2: Saldo lasten en baten

Omschrijving (bedragen * € 1.000)	Begroting	Begrotings wijziging 2024	Begroting na wijzigingen 2024	Realisatie tm juni 2024	Prognose	Afwijking	Afwijking
Totaal lasten	17.874		17.874	7.835	18.322	-448	-3%
Totaal baten	475		475	310	838	363	76%
Saldo lasten en baten	17.398		17.398	7.525	17.483	-85	0%

Het saldo van lasten en baten is naar verwachting hoger dan voorzien in de begroting.

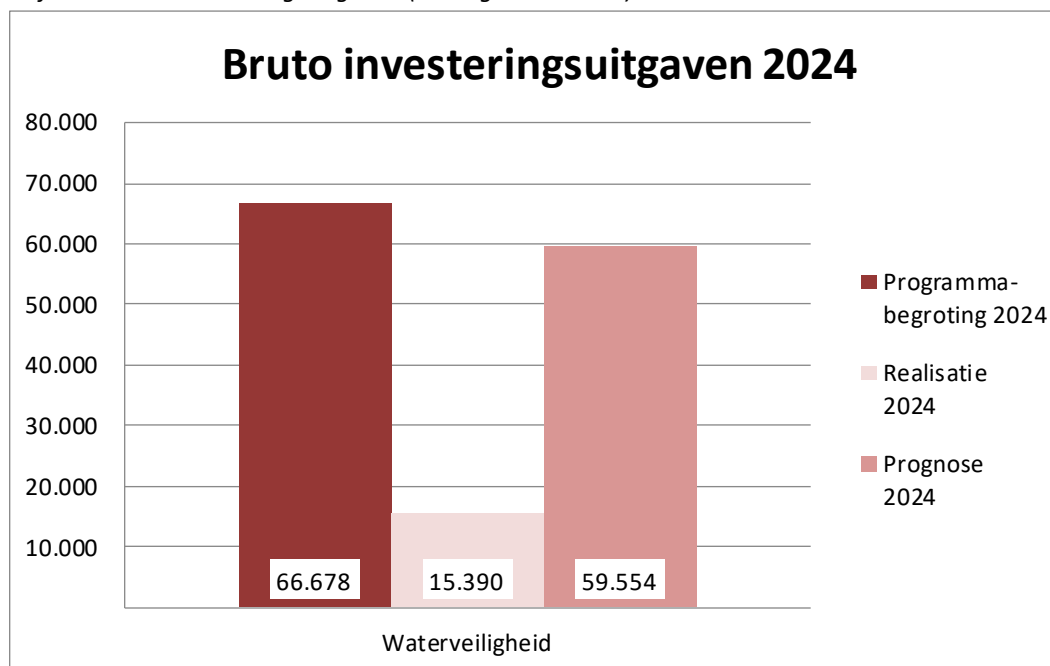
De totale lasten worden naar verwachting overschreden met € 448.000. Dit nadeel wordt veroorzaakt door hogere personele lasten als gevolg van loonontwikkeling en doordat er minder uren aan projecten kunnen worden toegerekend. Dit leidt vervolgens tot een nadeel binnen de exploitatie. De hogere kosten voor aanleg en onderhoud van regionale waterkeringen en de kosten voor dijkbewaking en calamiteitenbestrijding waterkering hebben een substantieel aandeel in deze verwachte afwijking.

Naar verwachting zijn de baten € 363.000 hoger dan begroot. Dit voordeel is met name het resultaat van grondverkoop waarbij de opbrengst hoger is dan de boekwaarde en van hogere opbrengsten uit werken en diensten voor derden.

In hoofdstuk 6 Financiële toelichting wordt een nadere toelichting gegeven op de algehele kostenontwikkeling.

Investeringsen

Grafiek 1: Bruto investeringsuitgaven (bedragen * € 1.000)

In de eerste zes maanden is ruim € 15 miljoen van de totaal verwachte investeringsuitgaven daadwerkelijk gemaakt. Daarmee bedraagt de realisatiegraad in de eerste helft van dit jaar 23% van het begrote investeringsvolume. Op basis van de huidige inzichten liggen de investeringsuitgaven op het einde van het jaar zo'n € 7 miljoen lager dan verwacht.

De dijkverbeteringsprojecten en de jaarlijkse HWBP-bijdrage bepalen voor het grootste deel het in 2024 voor dit programma doorgerekende investeringsvolume. Het eerste halfjaar zijn de voorbereidingen getroffen om in de tweede helft van het jaar écht van start te gaan met het realiseren van de dijkverbetering aan het traject Ravenstein-Lith. Hiermee bestaat de verwachting dat aan het eind van het jaar alsnog 90% van de in 2024 geraamde investeringsuitgaven is besteed. Het traject Cuijk-Ravenstein loopt volgens planning. Hoewel de besteding in de eerste helft van dit jaar enigszins achterblijft, is ook hier de verwachting dat op het einde van het jaar circa 90% is besteed. Het doorgerekende investeringsvolume voor het traject Lith-Bokhoven is voor een derde besteed. We gaan ervan uit dat aan het eind van het jaar het begrote bedrag volledig is gerealiseerd. Binnen het HWBP-dijkverbeteringsproject Doeveren wordt gewerkt aan een voorkeursalternatief. Tot en met juni is een kwart van de voor dit jaar begrote kosten gemaakt. De verwachting is ook hier dat aan het einde van het jaar 90% is gerealiseerd.

Het voorlopig ontwerp voor het verkenningsproject gemaal Crèvecoeur (een bouwsteen binnen het hoogwaterprogramma HoWaBo) is bijna zover om te worden gepresenteerd. De onderzoeks- en advieskosten zijn hoger uitgevallen en mogelijk zijn nog enkele interne uren nodig om te borgen dat deze fase goed wordt afgerond. Daarnaast is, vooruitlopend op de definitieve aansluiting van Enexis, om een aanbetalings voor de aansluitkosten gevraagd (zijnde € 110.000). Als gevolg hiervan bestaat een gereede kans dat de toegekende middelen niet toereikend zijn en wordt verzocht om € 150.000 (= 10%) aanvullend krediet toe te kennen.

3 Klimaatbestendig en gezond watersysteem

Het programma Klimaatbestendig en gezond watersysteem draait om een watersysteem dat goed functioneert in normale én in extreem droge en natte situaties. Een systeem dat klimaatbestendig, robuust, veerkrachtig en stuurbaar is. We letten daarbij op de kwantiteit (goede waterpeilen, waterconservering, en het omgaan met wateroverlast en droogte) en op de kwaliteit (chemisch en ecologisch). Het gaat daarbij ook over wat we met het watersysteem en met onze aanpak en manier van (samen)werken kunnen en willen bijdragen aan een vitaal platteland, gezondheid, een goede biodiversiteit en mogelijkheden voor recreatie. Bij de klimaatrobuuste inrichting houden we ook rekening met de uitstoot van broeikasgas uit het systeem en de bodem.

Binnen het hoofdprogramma 'Klimaatbestendig en gezond watersysteem' werken we met twee deelprogramma's: *Voldoende water en omgaan met weersextremen* en *Gezond en natuurlijk water*.

3.1 Voldoende water en omgaan met weersextremen

3.1.1 Doelstellingen

- een klimaatbestendig, robuust en veerkrachtig, stuurbaar watersysteem;
- transparantie en draagvlak voor inrichting en beheer;
- een integrale uitwerking van de verschillende opgaven in gebiedsplannen.

3.1.2 Prestaties en activiteiten

De navolgende tabel toont voor het deelprogramma 'Voldoende water en omgaan met weersextremen' welke prestaties zijn opgenomen in de begroting 2024, wat tot nu toe is gerealiseerd en wat de prognose voor het eind van het jaar is.

Het is goed om te beseffen dat de kleuren iets zeggen over harde prestaties, zoals gerealiseerde kilometers of hectares. Ze geven echter geen goed beeld van de geleverde inspanningen of van extra resultaten. Zo is het mogelijk dat dit boekjaar voor een bepaalde prestatie, bijvoorbeeld beekherstel, niets gerealiseerd lijkt te worden terwijl wel een forse inspanning wordt geleverd in de voorbereidingen voor realisatie in een volgend jaar. Om hier zicht op te krijgen is een kolom 'inspanningseenheden' toegevoegd. In de kolom 'inspanning' wordt op de volgende wijze rekening gehouden met de voortgang van een project:

- 10% van de te realiseren prestatie in een project telt mee als het plan van aanpak af is
- 30% telt mee als er een vastgesteld voorkeursalternatief is
- 60% telt mee als het projectplan waterwet is vastgesteld
- 100% telt mee na afronding van het project (daadwerkelijke realisatie)

Tabel 3: Overzicht begrote en gerealiseerde prestaties en activiteiten

Prestaties/Activiteiten	Eenheid	Begroting 2024	Realisatie 2024	Prognose 2024	Prognose t.o.v. Begroting	Inspanning
Investeringsprojecten						
Natura 2000	ha	0	0	0		
Natte Natuurparels	ha	380	0	0	rood	73
GGOR 2.0 (GGOR landbouw + overig EHS)	ha	7.989	2.534	4.011	oranje	3.866
Wateroverlast: Voldoen aan de normen (u)	ha	50	50	52	groen	
Wateroverlast: Knelpunten bebouwd geb	aantal	1	0	0	rood	
Wegwerken baggerachterstand	km	1	0	0	rood	
Exploitatie						
Maaien	km	2.450	1.775	2.450	groen	
Cyclisch groot onderhoud	km	127	31	127	groen	
Wijzer onderhoud	km	200				

Verkenningen en beleid voor 2024		
Klimaat adaptatie (DHZ en DPRA)	Planvormen/Uitvoeren	groen
Brabant Breed grondwaterbeleid en Droogteagenda	Planvormen/Uitvoeren	groen
Totaalplan maatregelen tbv beregning bufferzones Peelvenen	Planvormen/Uitvoeren	groen
Kennisontwikkeling rondom droogte / robuust watersysteem	Uitvoeren	groen
GGA - visievorming	Uitvoeren	groen
Howabo	Verkennen	groen
GGOR 2.0	Uitvoeren	oranje

Natuurnetwerk Brabant (met Natura2000 en Natte Natuurparels)

- De provincie Noord-Brabant heeft in mei 2024 een aangepaste Ontwerp-Omgevingsverordening Noord-Brabant vastgesteld en ter inzage gelegd. In deze aangepaste verordening is een kaart opgenomen die aangeeft waar het Natuurnetwerk Brabant (NNB) ligt en waar de beschikbare financiën wel en niet worden ingezet. Er staat circa 2.000 ha NNB op de kaart waar geen financiering vanuit provincie en Rijk voor beschikbaar is om de natuurfunctie te realiseren. Dit heeft consequenties voor ons op plekken waar wij als onderdeel van onze waterprojecten wel werken aan de realisatie van het Natuurnetwerk. De consequenties zetten wij in de tweede helft van 2024 op een rij. Daarnaast spreken wij in op de ter inzage gelegde ontwerpverordening.
- Voor het project Sang en Goorkens is van de 93 beoogde ha inmiddels 40 ha aangekocht. Binnen het gebied zitten nog vier eigenaren met totaal 23 hectare in eigendom. Met die eigenaren zijn we in gesprek.
- Voor het project Wijboschbroek is inmiddels 47 ha van de beoogde 65 ha voor natuurfunctie in eigendom. Uitvoering van fase 2 van het project, gericht op hydrologisch herstel in 380 ha, was gepland voor het vierde kwartaal van 2024. Start van de uitvoering is echter doorgeschoven naar begin 2025. Realisatie van fase 3, waarvoor ook de resterende 18 ha nodig zijn, volgt naar verwachting begin 2027.
- We participeren in de gebiedsgerichte aanpak rondom de Natura 2000-gebieden Peelvenen (Vitale Peel) en Strabrechtse Heide. In de eerste helft van 2024 zijn diverse deelprojecten gestart om te komen tot de gewenste waterhuishouding.
- In de Groenblauwe Gebiedsgerichte Aanpak (GGA) werken we samen met onze partners aan de opgaven voor water, natuur en klimaat. In de GGA Vlijmens Ven/Moerputten is een concept visie opgesteld die kort na de zomer zal worden vastgesteld. In Aa-dal Noord hebben we de verdere planuitwerking in de verschillende deelgebieden verder voorbereid. In GGA Vitale Peel is de provincie trekker. Hier wordt na de zomer gestart met de planuitwerking in enkele deelgebieden. In GGA Strabrechtse Heide trekken wij aan het deelproject Sang en Goorkens. Hier hebben we zoals eerder aangegeven een belangrijke stap gezet in de grondaankoop en wordt nu de projectorganisatie voor planuitwerking weer ingericht.

GGOR 2.0: werken aan een meer robuust, veerkrachtig en stuurbaar watersysteem

- In GGOR Gemert-Bakel-Laarbeek treedt vertraging op door twee rechtszaken en door afhankelijkheid van de plannen rond de Delta Rhine corridor¹. Naar verwachting zal de uitvoering in 2025 plaatsvinden in plaats van dit jaar.
- In de Maashorst loopt de uitvoering en verwachten we circa 60% van de maatregelen dit jaar gerealiseerd te hebben. De overige 40% loopt door naar volgend jaar.
- In Aa-dal Zuid zijn de GGOR-maatregelen in ruim 2500 ha afgerond.

Wateroverlast

- De uitvoering van het derde uitvoeringsprogramma wateroverlast gaat voorspoedig. In de eerste helft van 2024 is 50 ha gerealiseerd. De verwachting is dat van de oorspronkelijke opgave voor de complete WBP-opgave tot en met 2027 (258 ha) aan het eind van het jaar ruim 90% is gerealiseerd.
- Op 22 februari 2024 zijn met de provincie de uitgangspunten voor de vierde watersysteemtoets en de uitgangspunten voor het omgaan met wateroverlast vastgesteld.

Howabo

- We zijn in 2024 met de diverse partners gestart met verkenningen van de vastgestelde elf kansrijke bouwstenen om 's-Hertogenbosch en omgeving voldoende te beschermen tegen wateroverlast (HoWaBo). Overkoepelend is gewerkt aan de coördinatie, de communicatie en de financieringsstrategie.

Grondwaterconvenant en droogteagenda

- Op 3 juli 2024 heeft het Breed Bestuurlijk Grondwateroverleg ingestemd met een definitieve eerste versie van de Droogteagenda Brabant. In de tweede helft van 2024 wordt de droogteagenda, samen met het hierna toegelichte mijlpalenoverzicht, geagendeerd voor het algemeen bestuur.
- Daarnaast is in de eerste helft van 2024 een eerste versie van het mijlpalenoverzicht opgeleverd. Daarin zijn de activiteiten uit zowel grondwaterconvenant als droogteagenda weergegeven in een gezamenlijke planning. Dit is een eerste slag naar betere integrale sturing op de voortgang van lopende projecten en inspanningen van alle samenwerkende grondwaterpartners in Brabant.
- Door onvoorziene omstandigheden heeft Aa en Maas een nieuwe pilotlocatie moeten zoeken voor de ontwikkeling van nieuw beregeningsbeleid. Deze locatie is gevonden bij De Bult. We staan nu op het punt om debietmeters te installeren en de eerste meetgegevens te ontvangen zodra beregend wordt. Door de extreem natte periode is 2024 verre van een gemiddeld jaar om representatieve beregeningsgegevens te analyseren. Maar we zijn dit jaar wel in staat om de techniek met debietmeters te testen en verder te verbeteren.
- In de eerste helft van het jaar zijn diverse voorbereidingen getroffen in het duiden van haalbaarheid, effectiviteit en uitvoerbaarheid van het voorgestelde beregeningsbeleid. In het

¹ De Delta Rhine Corridor is een bundel van ondergrondse buisleidingen en kabels die wordt ontwikkeld in de buisleidingenstrook die loopt van Rotterdam via Moerdijk naar Zuid-Limburg en verder door naar Duitsland. Door buisleidingen aan te leggen voor waterstof en koolstofdioxide kunnen zware industrieën in Nederland en Duitsland verduurzamen en kan de uitstoot van koolstofdioxide (CO₂) sterk verminderen.

najaar volgt een oordeel van de bestuurlijke werkgroep hoe we de komende periode verder gaan met de ontwikkeling van beregeningsbeleid.

Waterconservering

- *Waterconservering in A-watergangen*

In 2023 zijn we een project gestart om binnen onze eigen waterlopen zonder KRW-doelstelling meer water vast te houden. We plaatsen extra stuwen en maken beken ondieper. De meeste maatregelen worden voorzien in de gemeenten Gemert-Bakel, Helmond, Deurne en Asten. Daarnaast kijken we ook naar enkele locaties in de gemeenten Meierijstad, Bernheze, Maashorst, Laarbeek en Someren. De voorbereiding loopt en eind 2024 start de uitvoering.

- *Waterconservering in de haarvaten in natuurgebieden*

In 2024 is in opdracht van de natuurbeheerders een projectleider gestart met de verkenning om in natuurgebieden water vast te houden. Wij werken hieraan mee. In Aa en Maas-gebied is de verkenning uitgevoerd voor de Maashorst, De Stippelberg/Beestenveld/Nederheide en het Sint-Anthonisbos/Grote Slink/Bunthorst. We richten ons hierbij op gebieden die nog niet binnen een gebiedsgerichte aanpak (GGA) of als natte natuurparel worden aangepakt. De vervolgstap is een opdracht vanuit de partners uit het grondwaterconvenant om het project met de verkende scope verder op te pakken.

Deltaplan Hoge Zandgronden

- In 2022 is het tweede uitvoeringsprogramma (2022-2027) van het Deltaplan Hoge Zandgronden (DHZ) in uitvoering gegaan om de zoetwatervoorziening te verbeteren. Hiervoor wordt cofinanciering vanuit het Deltaprogramma en de provincie ter beschikking gesteld. Ook in 2024 investeert waterschap Aa en Maas via de uitvoering van veel verschillende projecten in passende maatregelen. Voorbeelden hiervan zijn GGOR, klimaatadaptief beekherstel, maatregelen in de haarvaten en digitale transformatie. Dat doen we in samenhang met ons beleid rondom droogte en grondwater.

Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie (DPRA)

- DPRA combineert analyses voor wateroverlast, hittestress, droogte en de gevolgen van overstromingen, zodat de ruimtelijke inrichting kan worden aangepast om de gevolgen van klimaatverandering te beperken. Daarnaast wordt vanuit DPRA gekeken naar de (gevolgen voor) vitale en kwetsbare functies als de drinkwater- en energievoorziening en ziekenhuizen die van belang zijn voor de continuïteit van de Nederlandse samenleving.
- In de eerste helft van 2024 is de bovenregionale samenwerking hoogwater en extreme neerslag opgestart. Samen met de partners (Provincie, Veiligheidsregio, Defensie, Rijkswaterstaat en de andere waterschappen) is een aanpak opgesteld om de komende jaren de samenwerking op het moment van crisissituaties verbeteren, maar ook om informatie te genereren waarmee gemeenten in ruimtelijke ontwikkelingen rekening kunnen houden met de risico's van hoogwater en extreme neerslag.
- Voortkomend uit de beleidstafel Wateroverlast en Hoogwater naar aanleiding van het hoogwater in Limburg in 2021, zouden in 2024 bovenregionale stresstesten moeten worden uitgevoerd. De stresstesten moeten in beeld brengen wat de gevolgen zijn als een vergelijkbare hoeveelheid regen als in Limburg elders in Nederland valt (50 km² , 200 mm in 24 uur). Het ministerie heeft daartoe begin 2024 een handreiking aangeleverd. Oplevering blijkt niet haalbaar te zijn in 2024.

Het afgelopen halfjaar hebben we in overleg met de diverse partijen de trajecten van watersysteemtoetsing, de "landelijke" bovenregionale stresstest en de plannen van

- bovenregionale samenwerking op elkaar afgestemd en voorzien van een realistische planning die voorziet in oplevering begin 2025.

Stad als spons

- We werken (met gemeenten) toe naar een meer klimaatrobuust bebouwd gebied. We zetten in op versnelling in afkoppelen en infiltreren van (schoon) hemelwater: 'de stad als spons'. Er is een concept uitvoeringsprogramma opgesteld, dat in het najaar met het algemeen bestuur wordt besproken en waarvoor in de begroting 2025 financiële middelen worden opgenomen.

Bebouwd gebied en nieuwbouwlocaties

- We werken aan een Brabantse doorvertaling van de Landelijke Maatlat voor een Groene en Klimaatadaptatieve Gebouwde Omgeving van het Rijk om ook bij (her)inrichting van bebouwd gebied de juiste watermaatregelen te agenderen en stimuleren.

Peilbesluiten Hertogswetering en Koningsvliet

- Met de nieuwe beleidsnota, de evaluatie van het huidige peilbesluit en de praktijkpeilen als basis zijn we bezig met de inhuur van een bureau voor de modelering van nieuwe peilen. Waar nodig stelt het bureau varianten op voor een nieuw peil en gaan we hierover met de belanghebbenden in gesprek. Het traject met de streek eindigt met een ontwerp-peilenplan en een ontwerp-peilbesluit. Het peilenplan beschrijft de veranderingen ten opzichte van het huidige peilbesluit en de gevolgen daarvan voor de diverse belangen. Het peilbesluit bevat een kaart met de begrenzing van het peilgebied, de waterlopen en kunstwerken, het type peilbeheer en de te voeren peilen. Naar verwachting worden de betreffende documenten in 2025 ter vaststelling aan het algemeen bestuur voorgelegd. De capaciteit hiervoor is geborgd en de benodigde middelen zijn gereserveerd.

Instandhouding

- Het peilbeheer stond in de eerste helft van 2024 vooral in het teken van de zeer natte omstandigheden. Er is geanticipeerd door stuwen lager in te stellen in waterlopen waar risico op wateroverlast groter is. Dat zijn voornamelijk lagergelegen delen en hoofdwaterlopen. Hier is de beheermarge aan de onderkant benut of waar nodig zijn stuwen lokaal onder de beheermarge gezet, het zogenaamde "op drempel leggen". Waar het kan en er nauwelijks risico op overlast is, zijn stuwen op streefpeil of hoger gehouden. Kortom, of het nu droog of nat is: met peilbeheer wordt er geanticipeerd op de omstandigheden
- Voor 1 juni wordt uitsluitend situationeel de waterbodem gemaaid. Het aantal kilometers wijkt dit jaar niet af. Eind mei is het planmatige onderhoud een week eerder gestart. Dit vanwege de natte omstandigheden en de neerslagverwachting. Lokaal levert de verminderde draagkracht van de bodem als gevolg van de natte omstandigheden wat problemen op voor het maaiwerk. Met inzet van rupsmaterieel en boot lossen we dit op.
- Dit jaar is de groei van de exoot 'Grote Waternavel' veel eerder op gang gekomen. De oorzaak ligt in de zachte, natte winter. We werken mee in een innovatieve proef van de provincie Noord-Brabant. In deze proef wordt Grote Waternavel gebruikt in een anaerobe (zonder zuurstof) bestrijding van Knolcyperus, een andere exoot.

- Eind 2023 zijn twee maaibestekken opnieuw aanbesteed. In een rayon werd het werk aan een nieuwe aannemer gegund.
- Sinds 2023 zijn de maaikorven voorzien van een GPS. Daardoor ontvangen we via het maaionderhoud data over de afmetingen van de watergangen (project 3D maaien). De inwinning van data door de maaiaannemers loopt goed, en we kunnen deze data inmiddels automatisch verwerken en vergelijken met ons beheerregister en de legger. In de tweede helft van 2024 onderzoeken we hoe die data ons kunnen helpen bij het bepalen van de baggeropgave.
- Er is dit voorjaar minder gebaggerd dan gepland, omdat materieel het land niet op kon vanwege de natte omstandigheden. De planning voor deze baggerwerkzaamheden is daarom verplaatst naar het najaar (na het broed- en groeiseizoen).
- Naast regulier baggerwerk stond op de planning om een traject van één kilometer van het Ossemeer te baggeren (wegwerken achterstand). De realisatie hiervan schuift door naar 2025. Oorzaak hiervan is dat de nadere analyse uitwijst dat de kosten hoger zijn dan verwacht en dat er een aanvullende kredietaanvraag nodig is die in het najaar in het algemeen bestuur komt.
- Wanneer we delen van het watersysteem opnieuw inrichten, zorgen we ervoor dat we het onderhoud op een toekomstbestendige manier kunnen uitvoeren. De aanpak van Wijzer Onderhoud is onlangs gewijzigd waardoor we niet meer standaard langs alle A-waterlopen afspraken maken. Hiermee is de beoogde output van 200 km geen goede graadmeter meer. Er wordt hiervoor nog een nieuwe graadmeter uitgewerkt.
- In veel projecten werken we aan beekherstel, EVZ's en natuurvriendelijke oevers. Daarom bereiden we ons voor op een toename van het beheer en onderhoud van het areaal beekbegeleidende beplanting en oeverzones. Gekoppeld aan onder andere onze KRW-doelstellingen monitoren we of de ingerichte gebieden zich de goede kant op ontwikkelen en zo niet, hoe het beheer en onderhoud eventueel bijgesteld moet worden. Aan het eind van het jaar maken we de balans op en hebben we in beeld waar bijsturing nodig is.
We willen dat onze stuwen en gemalen altijd goed blijven functioneren. Daarom voeren we onze inspecties en het onderhoud op een gestructureerde manier uit. Dit houden we bij in ons onderhoudsbeheersysteem en op basis hiervan maken we een lange termijn asset planning (LTAP). We sturen hiermee ook de ontwikkeling en capaciteit van onze technici. De renovatie aan gemaal Meerwijkweg in 's-Hertogenbosch is nog in de opstartfase. De uitvoering loopt waarschijnlijk door tot in 2025. De gemalen Herpt, Grensweg en Keent zijn gerenoveerd. De gemalen De Brand en Kleine Wetering volgen in de tweede helft van 2024.

Kennisontwikkeling hydrologie

- Het kennistraject KLIMAP (klimaatadaptatie in de praktijk) is afgesloten met een roadshow, waarbij een brede delegatie van Aa en Maas kennis heeft genomen van de resultaten. Deze kennis wordt al in diverse projecten ingezet bijvoorbeeld GGA Aa-dal Noord waarvoor extremen (nat en droog) in beeld worden gebracht en de GGA Vitale Peel waar met de gebiedspartijen oplossingen worden gezocht behorende bij een toekomstige waterhuishouding.
- De meetnetten van neerslag, verdamping, bodemvocht en oppervlaktewater zijn inmiddels grotendeels operationeel. Deze meetnetten zijn in het project Optimalisatie Meetnetten en Datamanagement in Systeem en Keten (OMDISK) nieuw opgezet, verbeterd en de kwaliteit wordt geborgd. De vruchten hiervan worden de komende jaren geplukt. Voor grondwater zijn de bestaande meetpunten gescreend, zijn/worden waar nodig de metadata aangevuld, is het basismetnet opnieuw ontworpen (rekening houdend met zoveel mogelijk hergebruik van de

huidige meetpunten) en wordt in het tweede deel van 2024 overgegaan tot uitvoering. Om in de nabije toekomst meer gebruik te maken van satellietgegevens wordt geparticipeerd in het Netherlands Space Office (NSO) Kennisnetwerk Water en wordt een uitvraag op de markt gezet om met satellietinformatie kaarten van bodemvocht, wateroverlast, berekening en inundaties in beeld te brengen.

- Verder hebben we:
 - het peilbeheer van de afgelopen jaren geanalyseerd, als basis om verdere mogelijkheden voor conservering te verkennen;
 - de wateroverlast van afgelopen winter geëvalueerd wat ons weer meer heeft geleerd over bijvoorbeeld de inzet van het kanalenstelsel en de bergingsgebieden Diesdonk en Ham Havel;
 - verder gemeten aan de pilots regelbare drainage/infiltratie, de resultaten zijn geanalyseerd. Dit moet nog vertaald worden naar conclusies voor beregenings- en drainagebeleid;
 - binnen de Waterfabriek verder onderzoek uitgevoerd naar de mogelijkheden van hergebruik van water uit de rwzi Land van Cuijk;
 - Verdere stappen rond de klimaatscenario's van het KNMI gevolgd. Deze zijn in oktober 2023 door KNMI opgeleverd. Vervolgens zijn in opdracht van STOWA de bijbehorende statistieken voor wateroverlast afgeleid. Deze komen juli 2024 beschikbaar. Aa en Maas heeft het initiatief genomen om aansluitend via STOWA ook voor droogte de benodigde informatie te genereren en te ontsluiten. Deze resultaten worden niet voor het einde van 2024 verwacht.

3.2 Gezond en natuurlijk water

3.2.1 Doelstellingen

- We treffen (ons deel van) de maatregelen die nodig zijn voor een ecologisch goed functionerend watersysteem conform de Kaderrichtlijn Water (inrichting, stoffen en beheer en onderhoud).
- We dragen bij aan meer biodiversiteit.
- We vergroten de mogelijkheden voor recreatie in en om het water, zonder dat dit ten koste gaat van de waterdoelen.

3.2.2 Prestaties en activiteiten

Onderstaande tabel toont voor het deelprogramma Gezond en natuurlijk water welke prestaties zijn opgenomen in de begroting 2024, wat tot nu toe is gerealiseerd en wat de prognose voor het eind van het jaar is.

Ook hier geldt dat de voortgang niet altijd blijkt op basis van de (niet) gerealiseerde eenheden. Vergelijkbaar met het deelprogramma 'Voldoende water en omgaan met weersextremen' is daarom ook voor dit deelprogramma een kolom 'inspanning' toegevoegd met de tot nu toe gerealiseerde inspanningseenheden om meer inzicht te krijgen in de voortgang van een project. Daarin vindt toerekening plaats op de volgende wijze:

- 10% van de te realiseren prestatie in een project telt mee als het plan van aanpak af is
- 30% telt mee als er een vastgesteld voorkeursalternatief is
- 60% telt mee als het projectplan waterwet is vastgesteld
- 100% telt mee na afronding van het project (daadwerkelijke realisatie)

Tabel 4: Overzicht begrote en gerealiseerde prestaties en activiteiten

Prestaties/Activiteiten	Eenheid	Begroting 2024	Realisatie 2024	Prognose 2024	Prognose t.o.v. Begroting	Inspanning
Beekherstel	km	3	1	2	oranje	2
Natuurvriendelijke oevers eigenstandig	km	24	11	17	oranje	15
Natuurvriendelijke oevers gecombineerd	km	4	1	1	rood	2
Ecologische verbindingzones	km	7	3	4	oranje	4
Beekmondingen	aantal	0	0	0		
Vispassages	aantal	13	2	12	groen	6
Recreatie	aantal	18	11	20	groen	

Verkenningen en beleid voor 2024		
Wateraanvoer en waterkwaliteit	Opstellen	groen
Kennisontwikkeling waterkwaliteit (o.a. opkomende stoffen)	Uitvoeren/Opstellen	groen
Beïnvloeden en stimuleren aanpak diffuse bronnen	Uitvoeren	groen

Kaderrichtlijn Water

In de eerste helft van 2024 is een parameteranalyse uitgevoerd voor de KRW om per waterlichaam scherp te krijgen waar we staan ten opzichte van de KRW-doelen en wat wij of wat anderen extra kunnen doen om zo dicht mogelijk bij het halen van die KRW-doelen te komen. Hier zijn we driex uitgebreid over in gesprek gegaan met het algemeen bestuur. Die analyse wordt in de tweede helft van 2024 vertaald in een KRW-vervolgstrategie en uitvoeringsprogramma.

Onderdeel van het uitvoeringsprogramma is ook om nog scherper te gaan sturen op de realisatie van de inrichtingsopgaven KRW. Net als voorgaande jaren zien we ook dit jaar dat de realisatie van beekherstel, natuurvriendelijke oevers en vispassages minder groot is dan begroot (zie tabel en het kopje hieronder). Met de naderende KRW-deadline in 2027 moet de komende jaren een inhaalslag gemaakt worden.

Parallel werken we ook met onze partners in Brabant, het Maasstroomgebied, de Unie van Waterschappen en in heel Nederland uit hoe we verder werken aan de KRW.

Inrichtingsopgaven KRW

- Tot en met 2027 hebben we nog een grote opgave om onze waterlopen zo in te richten dat ze bijdragen aan een ecologisch goed functionerend watersysteem. Het gaat dan om beekherstel, natuurvriendelijke oevers (NVO) en vispassages. We voeren deze inrichtingsopgaven op zo'n manier uit dat dit ook leidt tot een meer klimaatrobuust watersysteem dat beter is voorbereid op klimaatextremen (te droog en te nat). Het merendeel van de geplande maatregelen op het gebied van beekherstel, NVO en vismigratie is al in uitvoering of in voorbereiding. Het blijft een aanzienlijke inspanning om ze uiterlijk in 2027 klaar te krijgen. We hebben in beeld gebracht wat de meest ecologisch waardevolle trajecten zijn en hebben extra energie gezet om het in voorverkenning krijgen van deze trajecten. Naast het clusterprogramma NVO's is inmiddels ook het clusterproject vismigratie opgestart.
- Dit jaar ronden we volgens de planning twee kilometer van de beoogde drie kilometer beekherstel af. Het beekherstel bij de Soeloop is gerealiseerd en volgens de planning wordt het beekherstel bij de Kop van Aarle Rixtel eind van het jaar gerealiseerd. Bij het beekherstel de Groene Punt bij Helmond doen we ons uiterste best om eind 2024 te starten met de uitvoering. We zijn hierbij echter afhankelijk van de gemeente die in de lead is. Afronding van de realisatie schuift door naar 2025. Het beekherstel op de Maashorst heeft vanwege de natte omstandigheden vertraging opgelopen.
- Naar verwachting ronden we in 2024 circa 18 km natuurvriendelijke oevers af: 17 km eigenstandige NVO en één kilometer NVO gecombineerd met een ecologische verbindingzones. De 18 kilometer is minder dan de beoogde 28 kilometer. Redenen voor het achterblijven van de realisatie is dat het project Raam EVZ NVO vertraging heeft opgelopen in het planprocedureproces en een lopende rechtszaak bij de Leijgraaf.
- We denken 12 maatregelen voor vismigratie uit te voeren in 2024. Dit doen we onder andere in de Vlier, de Soeloop en het clusterproject vismigratie. De beoogde knelpunten in de Leijgraaf en de Peelseloop worden dit jaar niet uitgevoerd. De Leijgraaf kan nog niet uitgevoerd worden vanwege een lopende rechtszaak. Bij de Peelseloop wordt de uitvoering in september 2024 gestart, maar kan alleen bij zeer gunstige weersomstandigheden voor eind 2024 gerealiseerd zijn.

Ecologische Verbindings Zones (EVZ's)

- In 2024 realiseren we vier kilometer EVZ's . Hierbinnen is ook 120 meter gerealiseerd door een particulier door middel van STILA (stimuleringsregeling). De vier kilometer is minder dan de beoogde zeven kilometer die we voor ogen hadden. Reden hiervoor is dat vanwege capaciteitsgebrek een project bij de Schevelingse loop nog niet is opgestart.

Biodiversiteit

- In de begroting 2024 is aangekondigd dat we het actieplan biodiversiteit dit jaar actualiseren. Voor het actualiseren van het actieplan zijn we echter deels afhankelijk van meer duidelijkheid vanuit Rijk en provincie over doelstellingen (en financiering) rondom bijvoorbeeld groenblauwe dooradering en de bossenstrategie. Die duidelijkheid volgt pas op z'n vroegst eind 2024 (Nationaal en Brabants Programma Landelijk Gebied). De actualisatie van het actieplan zal daarom niet meer in 2024 worden opgepakt. Ondanks dit uitstel blijven we inzetten op meer biodiversiteit via onder andere onze inrichtingsmaatregelen in het watersysteem, op onze grondeigendommen zoals dijken en onderhoudspaden en via onze subsidieregeling. Daar hebben we geen up-to-date actieplan voor nodig.
- De subsidieregeling biodiversiteit loopt goed. Momenteel is voor circa tweederde van de subsidiepot (€ 100.000) subsidie toegekend. De activiteiten waar subsidie voor wordt aangevraagd zijn divers. Voorbeelden hiervan zijn bijenhôtels, poelen en de aanplant van inheemse soorten.

Recreatief medegebruik

- Met het recreatief medegebruik bevorderen we het waterbewustzijn van de inwoners van ons werkgebied. Zij komen immers in aanraking met het werk van het waterschap. Halverwege 2024 is ruim de helft van het beschikbare budget aan subsidies toegekend. Dit voor 11 verschillende initiatieven. Er bevinden zich nog vier initiatieven in de beoordelingsfase. Er is op dit moment nog zo'n € 80.000 over, waarmee er nog ruimte is voor enkele nieuwe aanvragen.
- In 2024 blijven we afspraken rondom sportvisserij maken via de Visstandbeheercommissie. Belangrijke thema's blijven het toewerken naar een loodvrije sportvisserij en de implementatie van visserijvrije zones (VVZ's). Extra aandacht voor loodvrij vissen is opgenomen in het nieuwe Visplan wat nog dit jaar bestuurlijk vastgesteld wordt. De VVZ's zouden landelijk worden vastgesteld door LNV, na onderhandelingen tussen UvW en Sportvisserij Nederland over het voorstel. Dit voorstel is aan de minister verstuurd. Het is nog afwachten hoeveel prioriteit de nieuwe minister van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (Femke Wiersma) aan dit onderwerp geeft. Wij hanteren daarom vooralsnog onze eigen voorwaarden voor visverbod rondom kunstwerken, zoals opgenomen in onze 'Algemene voorwaarden voor de verhuring van schubvis-visrecht in leggerwateren'.

Zwemplassen

- De bacteriologische zwemwaterkwaliteit is in nagenoeg alle zwemplassen 'uitstekend'. Toch kan het tijdens het zwemseizoen nodig zijn om kortstondig te waarschuwen voor bijvoorbeeld blauwalg of zwimmersjeuk. Eén zwemplas heeft de status 'aanvaardbaar'. Het waterschap heeft maatregelen geadviseerd om de zwemwaterkwaliteit daar te verbeteren.
- In april 2024 is weer gestart met de monitoring van de waterkwaliteit van de zwemplassen. Dit wordt volgens afspraak gedaan tot en met september. Vanwege de vele regenval is er in mei bij

twee zwemplassen sprake geweest van een kortstondige overschrijding van de bacteriologische waarden, zeer waarschijnlijk als gevolg van afspoeling van vogelontlasting vanaf het strand richting de zwemzone. Op stranden bij diverse zwemplassen werden namelijk tijdens monsternamemomenten veel watervogels en/of ontlasting aangetroffen. Verder is er bij een zwemplas (Radioplas) in de periode april-mei sprake geweest van een negatief zwemadvies als gevolg van een zeer grote bloei van blauwalgen.

- Via het concept van de provinciale omgevingsverordening was geregeld dat er geen verschuiving plaatsvindt van taken en verantwoordelijkheden. Momenteel legt de provincie de laatste hand aan de definitieve omgevingsverordening. Die nieuwe regelgeving heeft gevolgen voor de zwemwaterlocatiehouders en mogelijk ook voor de waterbeheerders die betrokken zijn bij het zwemwater. De provincie heeft inmiddels een afspraak ingepland om deze eind augustus te bespreken met de waterschappen.

Waterkwaliteit

- We onderzoeken wat we onder de Omgevingswet kunnen aanpassen in onze regels om de waterkwaliteit te verbeteren. We baseren ons hierbij op de uitgevoerde parameteranalyse (zie kopje Kaderrichtlijn Water).
- In 2024 lopen op drie zuiveringen (Oijen, Dinther en Vinkel) projecten om de hoeveelheid stikstof en fosfor terug te dringen en aanvullende zuiveringstappen te realiseren.
- Het programma Schoon water voor Brabant, dat de emissie van gewasbeschermingsmiddelen terugdringt en niet-chemische bestrijding promoot, wordt voortgezet in 2024 en 2025.
- In het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) 2023 tot en met 2027 draagt waterschap Aa en Maas bij aan groenblauwe diensten onder het agrarisch natuur- en landschapsbeheer. Via deze diensten leveren agrariërs een bijdrage aan het behalen van onze WBP-doelen (waterkwaliteit KRW, klimaat en biodiversiteit). Hiervoor is in ons werkgebied in totaal € 450.000 per jaar beschikbaar (waarvan 30% vanuit het waterschap) in deze periode. In het eerste kwartaal van 2024 is de GLB-regeling “productieve investeringen water” opengesteld voor boeren. Naar aanleiding van diverse vragen vanuit deelnemers van Schoon Water voor Brabant is in deze regeling de aanleg van wasplaatsen op boerenbedrijven gestimuleerd. Hier is goed gebruik van gemaakt (“overtekend”).
- Begin januari zijn twee deelstroomgebieden van KRW-waterlopen aangewezen als ‘nutriënt verontreinigde gebieden’. Dit in het kader van het Addendum 7e actieprogramma nitraat en daaropvolgend derogatiebesluit. Het betreft deelstroomgebieden Koningsvliet West (Gansoijen) en Oost (Groenendaal). Met de agrariërs in deze gebieden wordt een “joined factfinding” traject opgestart om meer inzicht te krijgen in de waterkwaliteit en de diverse bronnen die de waterkwaliteit beïnvloeden. In 2023 was het zandgebied binnen Aa en Maas al aangewezen als Nutriënten Verontreinigd-gebied op basis van het niet voldoen aan de Nitraatrichtlijn (grondwater). De kleigebieden waren toen niet aangewezen. In onze andere kleipolder rondom Oss (geen NV-gebied) hebben agrariërs zich verenigd in een agrarisch collectief. Ook in dit gebied is veel aandacht voor de Kaderrichtlijn water en de rol van agrariërs in het verbeteren van de waterkwaliteit.
- Op meerdere zuiveringen lopen in 2024 projecten om de emissies vanuit onze rwzi’s terug te dringen: renovatie Oijen, bouw ozon-installatie Dinther en voorbereiding realisatie doekfilter Vinkel.

- Voor het meten van ammonium worden dit jaar extra sensoren op de zuiveringen geplaatst om meer inzicht te krijgen in de bijdrage vanuit de rwzi's. Dankzij digitalisering worden bij Dinther de meetresultaten in watersysteem én op de rwzi gecombineerd. Hierdoor gaan analyses sneller en kunnen we handelingsperspectieven in de keten en het systeem in beeld brengen.
- We zetten in op meer meten en monitoren van toxische stoffen, non-target screenings, bio-assays. Deze resultaten brengen we ook in bij de Schone Maaswaterketen waar monitoring plaatsvindt van het stroomgebied. Dat doen we enerzijds om opkomende stoffen sneller in het vizier te krijgen en anderzijds om de bronnen van industriële stoffen te achterhalen.
- Het programma Sensorgestuurd Boeren is in 2023 afgerond. Aa en Maas was mede trekker en gastheer van gecombineerd onderzoek naar de relatie tussen agrarisch landgebruik en de grond- en oppervlaktewaterkwaliteit. Hierbij deden de landelijke kennisimpuls partners samen met ons onderzoek in ons projectgebied in Westerbeek. Dat was niet mogelijk zonder inzet van de agrariërs rondom de Vinkenloop en Proefboerderij Vredepeel. Er is inmiddels een vervolgonderzoek gestart in een consortium met een groot aantal overheden (waaronder de ministeries van I&W en LNV) en kennisinstituten. We willen in dat praktijkonderzoek de effectiviteit in beeld brengen van landbouwmaatregelen op de waterkwaliteit. Daarmee staat waterschap Aa en Maas in de voorhoede qua kennisontwikkeling en doen we ons best om zo goed mogelijk te helpen om de landbouwsector perspectief en handvatten te geven om het verlies van nutriënten en ammonium richting het oppervlaktewater terug te dringen. Er spelen veel vragen rondom landbouw en het sturen op een goede waterkwaliteit. Daarom reserveren we tijd en geld (€ 200.000 voor de komende vier jaar) om ook op langere termijn te werken aan dergelijk onderzoek. Deze maatregelen kunnen ook weer bij inrichtingsprojecten worden ingezet.
- Op basis van de laatste modelinzichten die we samen met Wageningen Universiteit en Research Center op het gebied van nutriënten hebben, is het voor een aantal KRW-waterlopen onduidelijk waar hoge concentraties vandaan komen. Om te weten welke nutriëntenconcentraties met welke maatregelen haalbaar zijn, hebben we meetnetten ingesteld om watersysteemonderzoek te doen. De kennis en technieken die we in Sensor Gestuurd Boeren hebben ontwikkeld komen hier goed van pas.
- Binnen de brede en smalle screening doen we dit jaar een extra meetinspanning om de verspreiding van diverse chemicaliën in kaart te brengen. Landelijk onderzoek laat zien dat af en toe te grote hoeveelheden in het oppervlaktewater komen, zelfs van stoffen die niet meer gebruikt mogen worden. Deze groep stoffen speelt een belangrijke rol in de toxische druk op het watersysteem.
- Er komen steeds meer giftige stoffen in ons oppervlaktewater wat een bedreiging vormt voor de gezondheid van mens en dier. We ontwikkelen gereedschap om de 'toxische druk' voor mens en dier beter in kaart te kunnen brengen. Veel methodieken zijn erg complex en vragen expertkennis die dun bezaaid is. Het is onze rol om de wereld van onderzoek en dagelijkse praktijk met elkaar te verbinden. Zo is het waterschap betrokken bij een consortium met STOWA en de Universiteit Eindhoven voor het ontwikkelen van nieuwe sensortechnieken die in de medische wetenschap gebruikt worden en doen we mee met ontwikkeling van de nieuwste DNA-technieken. We zijn momenteel ook bezig om een methode te verfijnen om accumulatie van gifstoffen in vissen en mosselen te kunnen meten.

3.3 Financieel

Exploitatie

Tabel 5: Saldo lasten en baten

Omschrijving (bedragen * € 1.000)	Begroting	Begrotings wijziging 2024	Begroting na wijzigingen 2024	Realisatie tm juni 2024	Prognose	Afwijking	Afwijking
Totaal lasten	71.017		71.017	29.520	73.575	-2.559	-4%
Totaal baten	1.152		1.152	1.017	2.290	1.139	99%
Saldo lasten en baten	69.865		69.865	28.503	71.285	-1.420	-2%

Het saldo aan lasten en baten is een samengesteld bedrag van de twee bestuurlijke deelprogramma's die vallen onder het programma Klimaatbestendig en gezond watersysteem.

Op basis van de huidige inzichten is het saldo van de lasten en baten aan het einde van het jaar hoger dan begroot.

De totale lasten worden naar verwachting met € 2.559.000 overschreden. Dit nadeel wordt veroorzaakt door hogere personele lasten als gevolg van loonontwikkeling, hogere inleenkosten voor personeel van derden en doordat er minder uren aan projecten kunnen worden toegerekend. Dit leidt vervolgens tot een nadeel binnen de exploitatie.

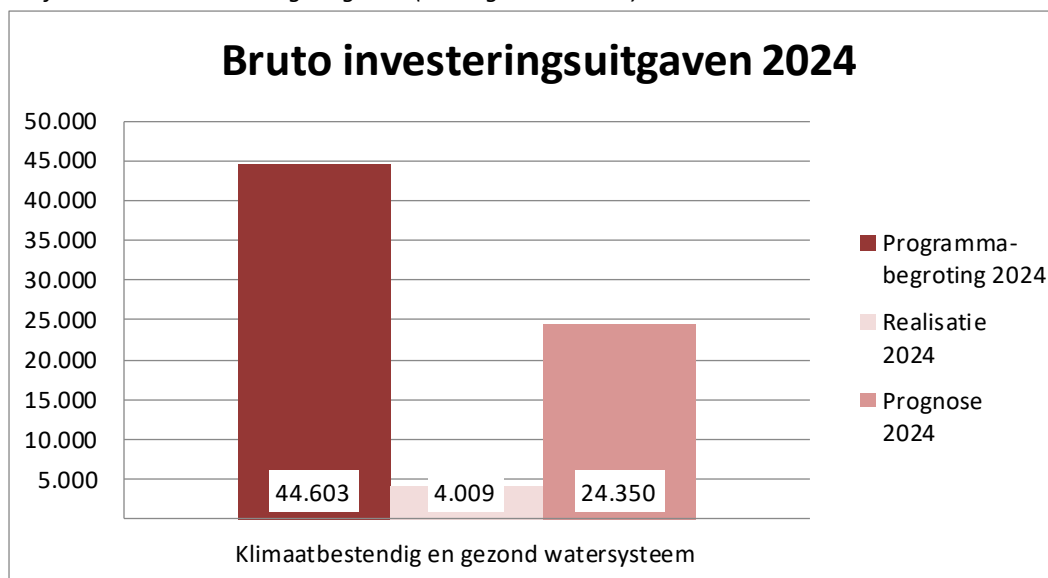
Sommige activiteiten in het kader van beheer en onderhoud zijn door de hevige regenval aan het einde van 2023 doorgeschoven naar 2024 om verdere schade te voorkomen. Deze zijn opgepakt nadat de weersomstandigheden dat toelieten en dat leidt tot hogere kosten in dit begrotingsjaar. Deze omstandigheden hebben ook geleid tot hogere kosten voor het bestrijden van calamiteiten. De aanbesteding voor cyclisch groot onderhoud in rayon Deurne, onderdeel van district Boven Aa, valt hoger uit dan voorzien. Aan de gemeente Vught is een bijdrage toegezegd voor het groot onderhoud aan de buitengracht en het creëren van een waterberging bij fort Isabella Vught. Door vertraging in de uitvoerende werkzaamheden is het eerder toegezegde bedrag nu in 2024 opgevraagd door de gemeente Vught. Op de doorberekende kapitaallasten binnen dit programma wordt een voordeel verwacht.

Naast de lasten zijn ook de baten binnen dit programma naar verwachting hoger. Een voordeel van € 1.139.000. De voornaamste redenen voor deze hogere baten zijn grondverkoop waarbij de opbrengst hoger is dan de boekwaarde, door verkoop van overtollig materiaal en door hogere huur- en pachtopbrengsten van grond en water. Daarnaast wordt verwacht dat de diensten voor derden een hogere opbrengst genereren.

Zie voor een nadere toelichting op de algehele kostenontwikkeling hoofdstuk 6 Financiële toelichting.

Investeringsen

Grafiek 2: Bruto investeringsuitgaven (bedragen * € 1.000)

In de eerste zes maanden is ruim € 4 miljoen van de totaal verwachte investeringsuitgaven daadwerkelijk gemaakt. Daarmee bedraagt de realisatiegraad in de eerste helft van dit jaar 9% van het begrote investeringsvolume. Op basis van de huidige inzichten liggen de investeringsuitgaven op het einde van het jaar zo'n € 20 miljoen lager dan verwacht.

De projecten Blauwe Poort Laarbeek, EVZ-tranche Beneden Aa en Gebiedsplan Raam hebben gezamenlijk een groot aandeel in het doorgerekende investeringsvolume van dit programma en worden hierna toegelicht.

- Bij het opstellen van de begroting 2024 is ervan uitgegaan dat de uitvoering van het project Blauwe Poort fase 2 in 2024 start. Door enige vertraging bij de aanbesteding blijkt nu dat de start pas begin 2025 plaatsvindt.
- Ook binnen de EVZ-tranche Beneden Aa worden dit jaar minder kosten gerealiseerd dan begroot. Bij de EVZ Leijgraaf wachten we op een uitspraak van de rechtbank en bij de EVZ Schijndelse Loop zijn de kosten lager door een aanbestedingsvoordeel. Dit project is gerealiseerd in 2023 en nu bezig met de (financiële) afronding.
- Bij het project Gebiedsplan Raam zijn in juni de middelen toegekend voor de uitvoering van de Hooge Raam en Lage Raam. Na positieve besluitvorming van de projectplannen waterwet volgt aanbesteding en gunning in de tweede helft van dit begrotingsjaar. Als gevolg daarvan verschuift de beoogde realisatie in 2024 voor een belangrijk deel naar 2025.

Naast de hierboven toegelichte projecten zijn er binnen dit programma nog diverse andere projecten waar naar verwachting niet de volledig beoogde uitgaven worden gerealiseerd. Het clusterproject vismigratie en EVZ Meerkensloop zijn hiervan twee voorbeelden. Daartegenover staat dat binnen Aa dal Zuid fase 2 naar verwachting meer gerealiseerd wordt dit jaar. Het betreft de onderdelen beekontwikkeling Kleine Aa en dal van de Aa, GGOR Bleekerloop/Parallellloop en NVO Diepenhoek.

4 Schoon water

In dit programma gaan we in op de ontwikkelingen en activiteiten binnen de afvalwaterketen. Het zuiveren van afvalwater speelt hierin een centrale rol. Dit programma hangt samen met het deelprogramma Gezond en natuurlijk water. Met goed gezuiverd afvalwater leveren we immers een belangrijke bijdrage aan een gezond en natuurlijk watersysteem. In ons eigen werkgebied, maar ook in de Maas, die een bron is voor de drinkwatervoorziening van West-Nederland.

4.1 Doelstellingen

De doelstelling voor dit programma is een duurzame en doelmatige afvalwaterketen. Hierbij gaan we voldoen aan de eisen die gesteld worden aan de kwaliteit van het effluent en de opgave om in 2030 energieneutraal en in 2050 klimaatneutraal en circulair te zijn.

4.2 Prestaties en activiteiten

De tabel op de volgende pagina toont voor het programma Schoon water welke prestaties zijn opgenomen in de begroting 2024, wat er tot nu toe gerealiseerd is en wat de prognose voor het eind van het jaar is.

De waarden vanuit de reductieopgave en KRW-norm meten we op basis van het zomerhalfjaargemiddelden voor de nutriënten P en N. Het zomerhalfjaargemiddelde gaat over de periode april t/m september. In de bestuursrapportage, die de periode tot en met juni beslaat, is nog geen representatief beeld te geven. Na de zomer worden de meetresultaten tot en met augustus gepresenteerd in de commissie Emissiebeheer.

In de tabel staat op diverse plaatsen een asterix (*) met een cijfer. Op deze manier wordt verwezen naar een voor dat onderdeel specifiek opgenomen toelichting. Deze toelichtingen staan ander de tabel.

Tabel 6: Overzicht begrote en gerealiseerde prestaties en activiteiten

Prestaties/Activiteiten	Eenheid	Wettelijke norm *1	Doel Begroting 2024	Doel 2027 Reductieopgave KRW *2	KRW-norm oppervlakte water	Realisatie t/m juni 2024	Prognose 2024
Uitvoeren wettelijke taak: Zuiveren van afvalwater							
Voldoen aan afname afspraak, operationele beschikbaarheid	%		> 98			99,9	>98
Voldoen aan lozingseisen vergunningen	j/n		j			n	n *7
Verbetering effluentkwaliteit							
<i>Zomerhalfjaargemiddelde concentratie fosfor</i>							
rwzi Dinther	mg/l	1,0	0,60	0,39	0,22		oranje
rwzi Vinkel	mg/l	2,0	1,10	0,14	0,15		groen
rwzi Aarle-Rixtel	mg/l	1,0	0,60	0,14	0,11		oranje
rwzi Asten	mg/l	2,0	0,40	0,30	0,11		oranje
rwzi Oijen	mg/l	*3 1,8	*6 1,80	0,69	0,15		groen
rwzi Land van Cuijk	mg/l	*3 1,6	*4 0,80	1,00	0,14		groen
rwzi Den Bosch	mg/l	*3 1,0	0,70	0,80	0,11		rood
<i>Zomerhalfjaargemiddelde concentratie stikstof</i>							
rwzi Dinther	mg/l	10	4,0	2,8	2,4		groen
rwzi Vinkel	mg/l	10	3,5	3,7	2,8		groen
rwzi Aarle-Rixtel	mg/l	10	3,5	3,0	2,3		groen
rwzi Asten	mg/l	10	*4 2,0	2,5	2,3		groen
rwzi Oijen	mg/l	*3 13,4	*6 9,2	4,2	2,8		groen
rwzi Land van Cuijk	mg/l	10	5,0	4,9	2,5		groen
rwzi Den Bosch	mg/l	*3 12	10,0	7,0	2,3		rood
Doelmatige en duurzame bedrijfsvoering:							
Slibafvoer naar extern	ton		77.800			38.400	groen
Elektriciteit opwekking	MWh	*5	19.700		*8	9.000	oranje
Elektriciteit verbruik	MWh		44.100		*9	22.600	oranje
Energie neutraliteit	%		>90			87	groen
Productie biogas	m3		7.250.000			4.101.000	groen
Bijproducten i.v.m. doelmatige bedrijfsvoering							
Winning struviet	ton		90			29	
Winning zeefgoed	ton		1.200			650	

*1 Actuele norm betref de waarden uit het activiteitenbesluit. Dit zijn voortschrijdende jaargemiddelden voor de nutriënten P en N

*2 De waarden vanuit de reductieopgave en KRW-norm betreft voor de nutriënten P en N zomerhalfjaargemiddelden (april t/m sept). Tot en met juni zijn hier nog geen representatieve waardes voor.

*3 Betreft normen maatwerkvoorschrift

*4 Hier wordt de reductieopgave van 2027 nu al gehaald

*5 Het betreft opwekking elektriciteit waterschapsbreed.

*6 Als gevolg van renovatie rwzi Oijen hoger zomerhalfjaar gemiddelde als doelbegroting

*7 Op rwzi Den Bosch wordt niet voldaan een Ptot, Ntot en voortschrijdend zomerhalfjaargemiddelde Ptot en Ntot. Overig zuiveringen voldoen wel

*8 Opwek WKK Den Bosch zit ver onder begroting omdat biogas naar externe gaat. Begrotingssystematiek voor 2025 is hierop aangepast

*9 Verbruik is aanzienlijk hoger omdat we bij zuiveren door vele regenval 40% meer water hebben verwerkt

Verkenningen en beleid voor 2024		
Strategie regie op influent	Cie EB Beeldvormende presentatie (16-5)	groen
Afvalwaterstrategie tweede tranche	opgestart	groen

Effluentverbetering bij de rwzi's

De eerste maanden van 2024 waren behoorlijk nat, wat resulteert in circa 40% meer aanvoer naar de zuiveringen dan begroot. Een grotere wateraanvoer leidt tot suboptimale werking van de rwzi's ten aanzien van nutriënten en ammonium. Tevens verbruiken we hierdoor meer energie waardoor het elektriciteitsverbruik hoger is dan begroot.

In de eerste maanden van 2024 zijn er een aantal zaken die opvallen:

- Rwzi 's-Hertogenbosch zit momenteel boven de lozingsnormen. Deels was noodzakelijk onderhoud aan en de optimalisatie van de deelstroombehandeling hier debet aan. Na het onderhoud gaan de resultaten de goede kant op. De procedure voor herziening van het maatwerkvoorschrift voor de rwzi Den Bosch loopt.
- De biogasproductie op rwzi Den Bosch loopt voor op de begroting. Er wordt meer afgezet naar Heineken en de afvalstoffendienst. Hierdoor gaat er minder biogas naar de WKK's waardoor de energieopbrengst daarvan lager is met als gevolg dat er iets meer elektriciteit ingekocht wordt.
- Na de zomer worden de meetresultaten tot en met augustus voor de waarde P en N in het kader van de KRW reductie-opgave gepresenteerd in de commissie Emissiebeheer.
- Op rwzi Oijen loopt de renovatie volgens planning. De zuiveringsrendementen van de PACAS-installatie worden conform het opgestelde onderzoeksprogramma gevolgd.
- Op rwzi Dinther is de PACAS-installatie in bedrijf genomen en zien we in 2024 de eerste resultaten. De bouw van de Ozon-installatie wordt momenteel afgerond.

Netcongestie

In de planvorming en in de uitvoering is netcongestie steeds vaker een limiterende factor. Aan het bestuur is gerapporteerd over de bijstelling en temporisering van de plannen voor rwzi Den Bosch en rwzi Land van Cuijk. De netcongestie zal ook invloed hebben op de planvorming voor rwzi Aarle-Rixtel. De netcongestie zorgt ervoor dat de planning van de huidige afvalwaterstrategie om de effluentkwaliteit te verbeteren onder druk staat.

Het vervolg op de huidige afvalwaterstrategie

Het bestuur wordt via de BOB-methodiek (Beeldvorming, Oordeelsvorming en Besluitvorming) meegenomen in het vervolg op de afvalwaterstrategie. Op 16 mei 2024 is in de commissie Emissiebeheer de beeldvormende presentatie gegeven. De vragen en opmerkingen die daar gesteld zijn, worden meegenomen in de verdere uitwerking. Na de zomer vindt de 'oordeelsvorming' plaats in de commissie Emissiebeheer en daarna besluitvorming in het algemeen bestuur.

Regie op influent en bronaanpak

- Om meer grip op de kwaliteit van het influent te krijgen, wordt momenteel een influentstrategie opgesteld. Deze strategie heeft grote samenhang met de KRW-impuls (meer inzicht in KRW genormeerde stoffen met als bron afvalwater), Stad als spons (wateropgave stedelijk gebied) en het vervolg op de afvalwaterstrategie. Eind 2024 leveren deze trajecten input voor de influentstrategie.
- In het project Poseidon is onderzocht of optimalisatie met behulp van AI op de zuivering meerwaarde oplevert. De eerste resultaten laten dit niet zien. De eerste inzichten rondom de aanvoer zijn wel hoopgevend. De aanpak wordt daarom momenteel herzien.
- Op rwzi's Oijen en Dinther wordt veel gemeten om de zuiveringsrendementen van de gerealiseerde aanvullende zuiveringstappen te volgen. Na de oplevering van de aanvullende stap, hebben we twee jaar de tijd om het zuiveringsrendement van 70% op medicijnresten te halen. Hierin nemen we ook mee wat nodig is om te voldoen aan de 80% zoals opgenomen in de concept nieuwe Richtlijn Stedelijk Afvalwater. De eerste meetresultaten worden momenteel geduid.

- Binnen de Schone Maaswaterketen (SMWK) zijn de eerste meetresultaten (38 stoffen gemeten op 30 meetlocaties binnen het Maasstroomgebied met een frequentie van vier x per jaar) gedeeld met de partners. De verdere duiding zal later dit jaar gedeeld worden in de openbare online atlas. Wij onderzoeken of de resultaten binnen ons werkgebied aanleiding geven tot vervolgacties.
- Binnen de Brabantbrede bronaanpak humane medicijnresten (met overheden en de zorg) zijn in 2024 een aantal projecten opgestart. Aa en Maas is specifiek betrokken bij het bewustzijn bevorderen bij huisartsen, apotheken en ziekenhuizen. In de duurzaamheidsweek van Bernhove zijn lunchlezingen gegeven voor de medewerkers.

4.3 Financieel

Exploitatie

Tabel 7: Saldo lasten en baten

Omschrijving (bedragen * € 1.000)	Begroting	Begrotings wijziging 2024	Begroting na wijzigingen 2024	Realisatie tm juni 2024	Prognose	Afwijking	Afwijking
Totaal lasten	75.991		75.991	36.693	76.868	-877	-1%
Totaal baten	5.530		5.530	849	5.856	326	6%
Saldo lasten en baten	70.461		70.461	35.843	71.012	-550	-1%

Binnen het programma Schoon Water worden afwijkingen ten opzichte van de begroting verwacht. De verwachting is dat alle nadelen bij de lasten en baten groter zullen zijn dan de voordelen.

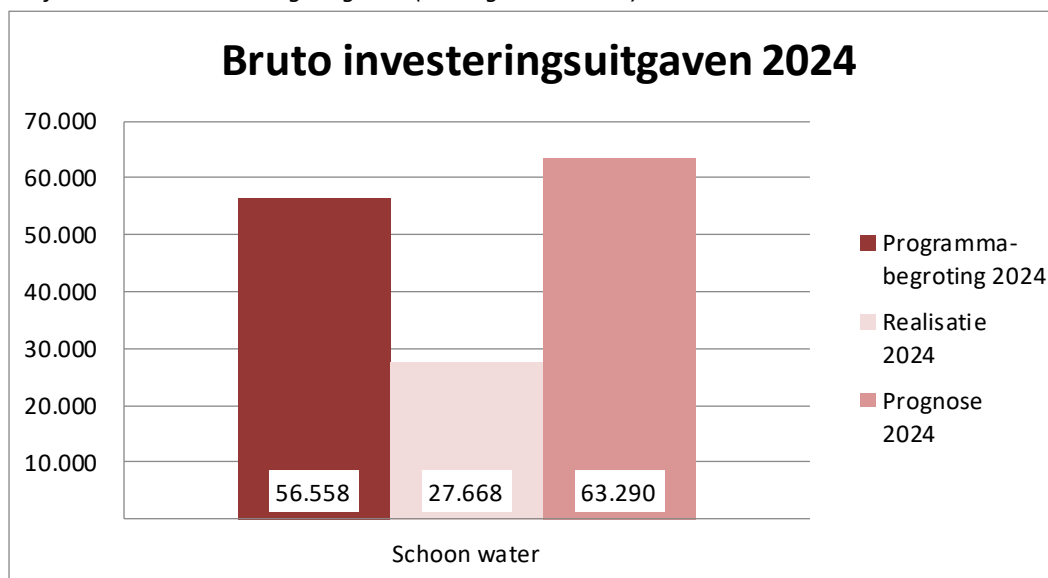
- Het natte eerste halfjaar van 2024 zorgt voor grotere getransporteerde en gezuiverde hoeveelheden afvalwater. Die grotere hoeveelheden zorgen er weer voor dat het elektriciteitsverbruik hoger is dan begroot. Omdat ook de opwek van energie via zonnekracht achterblijft, is in het eerste halfjaar aanzienlijk meer stroom ingekocht. Samen met de verhoging van de netwerktarieven voor elektriciteit zorgt dit voor een aanzienlijk verwacht nadeel op de inkoop van elektriciteit (€ 1,4 miljoen). Hoewel de energiemarkt in enigszins rustiger vaarwater is gekomen, zijn de marktprijzen voor gas in 2024 lager dan in de begroting is opgenomen. Hierdoor wordt, ondanks de hogere productie, per saldo een nadeel verwacht op de gasopbrengsten (€ 180.000). De afrekening voor inkoop van restwarmte over 2023 valt hoger uit dan opgenomen in de jaarstukken (€ 50.000 nadeel). Aan de andere kant is bij de vaststelling van de SDE-subsidie over 2023 gebleken, dat alsnog recht op subsidie is ontstaan door de lagere energieprijzen in 2023 (€ 88.000 voordeel).
- Op basis van de halfjaarrapportage van de SNB wordt een nadeel van € 509.000 verwacht op de verwerking van het slib. Daarnaast is eerder bij de invoering van het huidige verrekenmodel met een tweetal aandeelhouders van de SNB een garantieregeling afgesproken. De verwachting is dat niet aan de voorwaarden wordt voldaan. Dit leidt nu tot een eenmalig nadeel van € 333.000. Het voordeel dat hiertegenover staat is desalniettemin hoger, maar dit is al in de afgelopen jaarrekening verwerkt.
- Door een lager dan begroot verbruik gecombineerd met lagere prijzen als gevolg van een aanbesteding van de inkoop van poederkool, die als hulpstof gebruikt wordt voor het

verwijderen van medicijnresten uit het afvalwater, wordt op de inkoop van hulpstoffen voor het zuiveringsproces een voordeel verwacht (€ 1,35 miljoen voordeel).

- Bij het onderhoud van het transportstelsel en de zuiveringen wordt per saldo een nadeel verwacht van € 303.000. Verder worden in de nasleep van koperdiefstal op de zonneweides in 2023, ook in 2024 nog niet begrote kosten gemaakt voor de beveiliging (€ 137.000 nadeel). Vanaf 2025 is dit in de begroting opgenomen.
- Met ingang van 2024 is er een nieuwe regeling met betrekking tot de anti-afhaaksubsidie inwerking getreden. Op basis van deze nieuwe regels is er in 2024 nog geen aanvraag voor anti-afhaaksubsidie gehonoreerd. Dat zorgt ervoor dat de hiervoor begrote post in ieder geval gedeeltelijk onbenut blijft (€ 1.054.000 voordeel).
- De dienstverlening door de BSOB zorgt, op basis van de tweede kwartaalrapportage van de BSOB, naar verwachting voor een nadeel van € 112.000 ten laste van het programma Schoon water.
- Suppletieaangiftes (voor de btw) zorgen voor een verwacht voordeel van € 366.000 ten gunste van het programma Schoon Water.

Investerings

Grafiek 3: Bruto investeringsuitgaven (bedragen * € 1.000)

In de eerste zes maanden is € 27,7 miljoen van de totaal verwachte kosten daadwerkelijk gemaakt. Daarmee bedraagt de realisatiegraad in de eerste helft van dit jaar 49% van het begrote investeringsvolume. Op basis van de huidige inzichten liggen de investeringsuitgaven op het einde van het jaar zo'n € 6,7 miljoen hoger dan verwacht.

De realisatie tot en met juni wordt voornamelijk bepaald door de volgende investeringsprojecten:

- Renovatie en kwaliteitsverbetering rwzi Oijen;
- Uitbreiding verwerkingscapaciteit rwzi Land van Cuijk;
- Uitbreiding slib- en gaslijn rwzi 's-Hertogenbosch;
- Effluentverbetering rwi Dinther: Medicijnresten verwijdering;
- Effluentverbetering rwi Dinther: Nutriënten;
- Oplossen capaciteitsknelpunt Bakel;
- Renovatie RG Mariaheide.

De hogere uitgaven ten opzichte van de in de begroting opgenomen € 56,6 miljoen worden veroorzaakt doordat voor enkele projecten is het gebleken dat meer krediet nodig is dan waar in de begroting rekening mee was gehouden. Dit geldt bijvoorbeeld voor de renovatie rwzi Oijen en de uitbreiding rwzi Land van Cuijk. Ook wanneer er eerder dan voorzien kosten worden gemaakt, leidt dit tot hogere uitgaven ten opzichte van de begroting. Het project Effluentverbetering rwzi 's-Hertogenbosch is hier een voorbeeld van. Voor de (extra) investeringsuitgaven is door het algemeen bestuur krediet verstrekt.

Daar tegenover staat dat ook voor enkele projecten de uitgaven naar verwachting lager liggen. Dit komt onder andere door een (noodgedwongen) pas op de plaats in het ontwerpproces als gevolg van netcongestie (Uitbreiding slib- en gaslijn rwzi Den Bosch), door uitdagingen in het aanbestedings- en ontwerpproces (Effluentverbetering rwzi Vinkel en Effluentverbetering rwzi Dinther, nutriënten) of door versnellingen in 2023 (Effluentverbetering rwzi Dinther, medicijnresten).

De verwachting is dat de totaal gerealiseerde investeringsuitgaven uiteindelijk hoger liggen dan begroot. De gevolgen hiervan voor de kapitaalslasten in 2025 en verder worden verwerkt in de begroting 2025.

5 Samen, duurzaam, slim en effectief

5.1 Doelstellingen

Diverse ontwikkelingen en activiteiten van het waterschap zijn programmaoverstijgend en passen niet binnen de programma's die we in de hoofdstukken hiervoor hebben beschreven. Ze gaan over hoe wij willen werken: samen, duurzaam, slim en effectief. In dit hoofdstuk beschrijven we welke ontwikkelingen en prestaties hier spelen.

5.2 Prestaties en activiteiten

Samen

- Het Rijk geeft in het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) richting aan de opgaven voor water, natuur en klimaat. De provincie heeft in het voorjaar het voorontwerp van het Brabants Programma Landelijk Gebied vrijgegeven (BPLG) voor discussie. Daarin geven ze aan hoe ze die opgaven (samen met partners zoals het waterschap) willen gaan invullen. Het Rijk wilde hier € 24 miljard (voor heel Nederland) voor uittrekken via een transitiefonds. In het hoofdlijnenakkoord van het nieuwe kabinet is opgenomen dat dit transitiefonds er toch niet komt. De provincie wacht op meer duidelijkheid van het Rijk voordat het verder gaat met het BPLG. Inmiddels is vanuit het Rijk wel concreet € 231 miljoen toegezegd aan de provincie Noord-Brabant voor maatregelen uit het BPLG (versnellingsmiddelen). Bijna € 80 miljoen van die € 231 miljoen is bedoeld voor watergerelateerde maatregelen. Welk deel hiervan in het gebied van Aa en Maas landt is nog niet bekend.
- In samenhang met het BPLG stellen we in 2024 ook uitvoeringsprogramma's op voor het Ruimtelijk Voorstel en NOVEX De Peel. Alle overheden werken hierin samen. Op het proces rond het Ruimtelijk Voorstel zit vertraging door het nog uit te werken regeerakkoord en nog uitblijvende kaders van het Rijk. Voor NOVEX de Peel wordt met input uit de streek gewerkt aan een Regionale Investeringsagenda (RIA). Op provinciaalniveau werken we onverminderd door aan het verder verbinden (in opgaves en acties) van de landelijke en stedelijke gebiedsopgaves.
- In 2024 gaan we door met onze bestuurlijke en ambtelijke inzet in de regionale netwerken waarin we actief zijn:
 - In de regio Noordoost-Brabant (RNOB) is een nieuw samenwerkingsconvenant opgesteld en ter zienswijze aan alle partijen aangeboden. In het najaar zal het samenwerkingsconvenant worden vastgesteld.
 - In de Metropoolregio Eindhoven (MRE) zijn twee ontwikkelijnen:
 - De eerste is Duurzame schaalsprong Brainport; waaronder het programma Ruimte en Wonen en de Ontwikkelstrategie Zuidoost-Brabant met de ruimtelijke strategie en richtinggevende keuzes. Door partijen is een nieuwe visie en programmering werklocaties opgesteld die ter instemming voorligt op de Omgevingsdag Zuidoost Brabant van 4 juli 2024. De peelmunicipaliteiten hebben een start gemaakt met de dorpenstrategie. Met de Beethovendeal (miljardenimpuls voor regio Eindhoven) krijgt het MRE een bredere taak, waaronder herziening van het MIRT. De waterschappen zijn ambtelijk en bestuurlijk aangesloten op deze ontwikkelingen.
 - De tweede ontwikkelijn is de nieuwe balans in het landelijk gebied. De grote transitieopgaven rondom klimaat(adaptatie), landbouw, energie, natuur, landschap en biodiversiteit brengen we in deze ontwikkelijn samen.

- BrabantStad is de samenwerking tussen de B7 (de zeven grootste Brabantse gemeenten), de provincie Noord-Brabant en de Brabantse waterschappen. In 2022 is Stedelijk Brabant ook een NOVEX-locatie geworden. Eind 2023 is hiervoor een ontwikkelstrategie vastgesteld met 'bodem en water sturend' als eerste ontwikkelprincipe. In 2024 wordt gewerkt aan een uitvoeringsagenda met daarin ook voor de waterschappen concrete acties, zoals het ontwikkelen van een bodemsignaleringskaart.
- Op 1 januari 2024 is de Omgevingswet in werking getreden. De inhoud is grotendeels gelijk gebleven, de systematiek is wel veranderd. Belangrijk onderdeel van de Omgevingswet is het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Deze opvolger van het Omgevingsloket Online moet iedereen in staat stellen om te zien welke regels er op een bepaalde plek gelden. Het DSO heeft sinds de invoering technisch gezien weinig problemen gekend. Zoals verwacht zijn er nog wel veel verbeterstappen te zetten qua gebruiksvriendelijkheid. Daar is het eerste half jaar van 2024 aan gewerkt. De verwachting is dat het nog geruime tijd duurt voordat het DSO optimaal is ingericht. Dit komt door de complexiteit van de techniek, de veelheid van regels en de andere bevoegde gezagen die eveneens regels in het DSO hebben zitten. Het beheren en verbeteren van de diverse processen en producten zal dan ook de nodige capaciteit blijven vragen.

Duurzaam

In 2024 wordt volop gewerkt om als organisatie energieneutraal, klimaatneutraal en circulair te worden. Intern worden de analyses voor de update van de Routekaart gemaakt. Vooral voor circulair werken wordt steeds duidelijker welke kant we op moeten. Dit wordt tevens ingegeven door acties en communicatie hierover vanuit de Unie van Waterschappen en diverse ministeries.

Energie

Het doel om in 2030 energieneutraal te zijn, komt op dit moment in het geding omdat een aantal ontwikkelingen is gepauzeerd en netcongestie tot vertraging leidt. Netcongestie speelt een steeds grotere rol in de energievoorziening en duurzame energieproductie. We blijven in contact met de netbeheerder over toekenning van nieuw vermogen en volgen de ontwikkelingen van uitbreiding van het elektriciteitsnet. Tevens onderzoeken we hoe we als Aa en Maas zelf flexibeler kunnen omgaan met opwek, verbruik en energieopslag op onze locaties. De vertraging of bijstelling van plannen op de rwzi's door netcongestie hebben als gevolg dat onze ambitie op energieneutraal (2030) onder druk staan.

Ook is het energieverbruik van het waterschap nog steeds toenemend vanwege meer regen en aanvullende zuivering. Bovendien moeten we wachten op een aantal ontwikkelingen binnen de energieopslag. Hoe dan ook blijft energieneutraal worden voorlopig hoog op de agenda staan.

In de eerste helft van 2024 hebben we de volgende acties/activiteiten uitgevoerd:

- Verplicht congestiemanagement op onze zonneweides (afschakelen bij dreigende overbelasting van het elektriciteitsnet).
- Zoeken naar mogelijkheden om voldoende elektriciteit beschikbaar te maken voor onze projecten. Hiervoor is onder andere een analyse gemaakt van de resterende beschikbare vermogens op onze grootste elektriciteitsaansluitingen.
- Initiatief voor een laadplein op rwzi Oijen voor de uitvoering van het HWBP-project Meanderende Maas, zodat we het resterende beschikbare vermogen optimaal benutten.

- Aanvraag ingediend bij de netbeheerder voor extra transportvermogen (voor aansluitingen waar een extra vermogensvraag wordt voorzien). Onduidelijk is wanneer vermogen beschikbaar komt.
- Gepauzeerd: uitbreiding slibgisting bij rwzi Den Bosch en optimalisatie van de productie van biogas/groen gas omdat er onvoldoende zekerheid bestaat over de tijdige beschikbaarheid van elektrisch vermogen.
- Gepauzeerd: ontwikkeling van windmolens bij rwzi Land van Cuijk. Het rijksbeleid ten aanzien van windmolens is nog niet beschikbaar.

Klimaat

Uitstoot van broeikasgassen (zoals CO₂, lachgas en methaan) uit de waterketen (onder andere zuiveringsproces) en het watersysteem (onder meer (water)bodem en bagger) heeft ook binnen de analyse voor de update van de Routekaart onze aandacht. Binnen deze analyse krijgen we een beter beeld van broeikasgasemissies.

In de eerste helft van 2024 hebben we de volgende acties/activiteiten uitgevoerd:

- We nemen deel aan het ontwikkelonderzoek om warmte te winnen uit het effluent van rwzi Aarle-Rixtel (voor het warmtenet van Laarbeek en Helmond) en van rwzi Den Bosch (warmtetransitie gemeente 's-Hertogenbosch).
- We nemen het voortouw bij het landelijk versnellingsprogramma en voeren nog steeds lachgasonderzoek uit op onze eigen zuiveringen.
- Bij alle dijkprojecten vragen we emissieloos materieel uit (te laden op het laadplein bij de rwzi Oijen).
- Externe audit gepland (Q3) voor de hercertificering op trede 3 van de CO₂-prestatieladder.
- Onderzoek uitgevoerd naar duurzame PE (hulpstof tijdens het ontwateringsproces van slib). Momenteel is geen goed werkende groene PE beschikbaar. Wel zien we kansen voor grijze PE (iets duurzamere hulpstof dan die we nu gebruiken).
- Bij de aanbesteding voor poederkool zijn duurzamere varianten uitgevraagd.

Circulair

Door de stappen die we zetten op het gebied van circulariteit (circulair ontwerpen, monitoring en dashboarding) krijgen we steeds beter door waar de uitdagingen zitten. Kort gezegd zorgt circulair ontwerpen ervoor dat beslissingen eerder in het proces moeten worden genomen en dat naar de hele levenscyclus moet worden gekeken. Dit betekent dat een integrale benadering van de opgave noodzakelijk is.

In de eerste helft van 2024 hebben we de volgende acties/activiteiten uitgevoerd:

- We voeren circulair ontwerpen en circulair (her)gebruik verder door. Dit doen we door de 'Circulaire vragenlijst' in te zetten voor de initiatieffase en de verkenning van de alternatieven. Om te zoeken naar alternatieven en te berekenen welk alternatief beter is, zetten we de MilieuKostenIndicator (alvast) in.
- We voeren een verkenning uit naar materialenpaspoorten. Materialenpaspoorten leggen vast hoe met een materiaal kan worden omgegaan aan het einde van de levensduur. Ook dit instrument wordt verplicht.
- Bij diverse businesscases zijn CO₂-berekeningen uitgevoerd.

- We verkennen de mogelijkheden om (gezuiverd) effluent in te zetten voor meerdere toepassingen.
- Bij het (inkoop)proces (Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI) zetten we de duurzaamheidscriteria in die beschikbaar zijn op de website van PIANOo. We werken monitoringstools en dashboards uit voor energie, klimaat en circulair.
- We hebben het initiatief genomen om samen met zeven andere waterschappen en de STOWA een onderzoeks- en ontwikkelingsprogramma 'Zuivering van de toekomst' op te zetten. Hierin willen we de komende jaren nieuwe zuiveringstechnieken ontwikkelen waarmee geen broeikasgassen meer worden uitgestoten. Aandachtspunt is energieverbruik en gebruik van grondstoffen.

Slim: innovatief, digitaal, datagedreven waterbeheer

In het Waterbeheerplan 2022-2027 is 'Slim: innovatief, digitaal, datagedreven waterbeheer' een van de drie thema's die gaat over hoe wij onze doelen behalen. Dat doen we door kennisontwikkeling, door digitaal te transformeren en door te innoveren.

- Bij de inhoudelijke programma's hebben we al laten zien hoe we met de nieuwste technieken steeds meer data en kennis verzamelen om daarmee de juiste besluiten te nemen. Binnen het programma OMDISK zijn nu alle nieuwe meetnetten operationeel en worden de gegenereerde datastromen verwerkt en geïntegreerd tot informatie. Die wordt ontsloten via webportalen en dashboards. Dit geldt ook voor het project Poseidon (datagestuurde waterketen), waarbij de waterstromen naar en binnen de rwzi 's-Hertogenbosch op basis van data worden omgezet in informatie. De betreffende data worden vervolgens in modellen gebruikt om (grondwater)maatregelen door te rekenen (OMDISK).
- In 2023 zijn we gestart met het programma DataStromend Aa en Maas (DSAM). Hierin worden onder andere digitale instrumenten ontwikkeld om inzicht te geven in het functioneren van het water- en ketensysteem. Een essentieel onderdeel is het begin 2024 nieuw ontwikkelde dataplatform. Het dataplatform speelt een spilfunctie om zo actueel mogelijke data (near realtime) beschikbaar te hebben en het vormt de basis om toekomstige informatievraagstukken sneller te kunnen ontwikkelen en realiseren. Daarnaast ontwikkelen we applicaties om de operationele bedrijfsprocessen te ondersteunen, zoals bij het 3D-maaien, het verwerken van satelliet- en dronebeelden voor toezicht en schouw en het hiervoor genoemde project Poseidon aangaande de datagestuurde waterketen.
- Als datagedreven organisatie willen we voldoen aan de eisen op het gebied van informatieveiligheid (cybersecurity) en aan alle wet- en regelgeving. In 2024 blijven we werken aan de BIO (Baseline Informatie Overheid) en de BBO (Baseline Basis op Orde). Daarnaast bereiden we ons voor op nieuwe wet- en regelgeving en passen we ons daarop aan. Denk aan het gebruik van basisregistraties, de Woo (Wet open overheid), de aansluiting op MijnOverheid.nl, de Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer (Wmebv) en digitale toegankelijkheid.
- Op het gebied van **innovatie** zijn in 2024 de volgende zaken uitgevoerd:
 - *Droogte en klimaatadaptatie*: voor de rwzi's Oijen (gesprekken met zeven bedrijven), 's-Hertogenbosch (voorontwerp industriewater) en Land van Cuijk (verkenning infiltratie) zijn de mogelijkheden voor toepassing van effluent verkend. Tevens is het landelijke onderzoek naar de productie van drinkwater uit effluent gestart (Ultieme Waterfabriek) waarin Aa en Maas participeert.

- *Landbouw en voeding*: bij de Waterfabriek-verkenning van Land van Cuijk wordt de mogelijke inzet van effluent als irrigatiewater voor de landbouw onderzocht alsook de mogelijkheid om effluent te infiltreren. Aa en Maas participeert daarvoor ook in het STOWA-onderzoek Verantwoord Infiltreren (afronding november 2024).
- *Circulair en grondstoffen*: de Torwash slibverwerkingsinstallatie (STOWA-project) op de rwzi Land van Cuijk is opgestart en de eerste resultaten zijn positief. Ook is een akkoord gegeven op de plaatsing van een ICABUS-fijnzeef op de rwzi Asten (vergroting energieproductie). Verder is het onderzoek naar de inzet van maaisel voor insectenteelt (COMYSECT) naar een grotere schaal gebracht.
- *Datascience en robotisering*: op meerdere vakgebieden is de inzet van 'large language models' (zoals Co-pilot en ChatGPT) getest. Er wordt vanuit de Unie van Waterschappen gewerkt aan een ethisch kader voor de inzet van kunstmatige intelligentie (het AI Kompas), dat in de tweede helft van dit jaar wordt opgeleverd. Vanuit Aa en Maas denken we hier actief in mee. Verder is samen met de TU Eindhoven de inzet van data en robots onderzocht voor het opsporen van beverholen.
- *Energie*: in samenwerking met de Energie- en grondstoffenfabriek is een landelijk locatieonderzoek naar de potentie van aquathermie (afvalwater) uitgevoerd. Voor deze projecten is wel voldoende elektrisch vermogen nodig op de locaties: de huidige problematiek van netcongestie beperkt momenteel echter onze mogelijkheden.
- *Waterkwaliteit*: er is gestart met het ontwikkelen van een 'digital twin' van het watersysteem om beter inzicht te krijgen in de effectiviteit van onze maatregelen.

Effectief

- In 2022 zijn we gestart met een nieuwe werkwijze voor de ontwikkeling van de organisatie (het Kompas). In 2023 hebben we verdieping gezocht in drie overkoepelende richtingen: duurzame inzetbaarheid, de arbeidsmarkt en realisatiekracht. Onder andere de thema's diversiteit en inclusie, digitale fitheid en samenwerking zijn hier onderdeel van. De verdieping hierop is vormgegeven in een samenwerking van managers, medewerkers en de ondernemingsraad. Dit hebben we voortgezet in 2024 waarbij we de thema's evalueren en bijstellen waar nodig. Zo worden acties en uitkomsten uit thema's die voldoende impuls hebben gekregen, ingebed in huidige processen en beheer. In 2024 blijven we hiermee op een organische en dynamische manier richting geven aan de ontwikkeling van onze organisatie.
- Het waterschap legt sinds 2018 bij de daarvoor in aanmerking komende opdrachten, de verplichting op aan opdrachtnemers om een maatschappelijke bijdrage te leveren. Invulling hiervan vindt veelal plaats via het inzetten van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Zo zijn met ingang van 2019 57 mensen geholpen aan een stage-, werk- en/of opleidingsplaats. In de eerste helft van 2024 zijn via deze weg 9 (van die 57) mensen aan de slag gegaan.
- Qua communicatie startte het jaar druk met een calamiteit door wateroverlast. Dit zorgde voor veel communicatie voor en met onze inwoners. Tegelijkertijd liep de campagne 'wat mag wel en niet door het riool'. Deze campagne is ludiek afgesloten met ons eigen carnavalsembleem. In het voorjaar startte de onlinecampagne klimaatsubsidie. Daarna volgden de campagne voor de 'mooiste plekjes' in ons werkgebied en de Waterdag in Keent. Om goed op de hoogte te blijven van wat buiten leeft, hebben we een onderzoek uitgezet onder de Brabanders (van buiten naar binnen halen). De uitkomsten van dit onderzoek benutten we voor campagnes, pers en relevante

content. Dankzij onze informatieve en inhoudelijke artikelen krijgen we steeds meer volgers op onze onlinekanalen zoals de nieuwsservice en sociale media.

Voor arbeidsmarktcommunicatie zijn verschillende zaken in gang gezet. Online rubrieken zoals 'wat drijft jou' en 'de werkdag van' op LinkedIn en Instagram zijn er om mensen een kijkje achter de schermen te geven van de verschillende functies bij een waterschap. Ook namen we deel aan de MBO-beurs met 23.000 bezoekers waar we leerlingen en hun ouders informeerden over de stage en BBL-mogelijkheden bij ons waterschap.

- Een groot deel van de werkzaamheden binnen toezicht, handhaving en crisisbeheersing bestaat uit het reageren op meldingen, incidenten, overtredingen en calamiteiten. De brand bij het bedrijf Vice Versa in Oss is daarbij noemenswaardig, gezien de grote betrokkenheid van vele disciplines in de organisatie en een grote tijdsinvestering om de negatieve gevolgen zoveel mogelijk te beperken. We proberen de kosten voor deze uren en de analysekosten van Aquon te verhalen op het bedrijf, maar het is nog onzeker of dit lukt. De KRW-impuls vraagt extra tijd en energie met name in het verkrijgen van inzicht op lozingen. Met gemeenten en omgevingsdiensten hebben we goede gesprekken, maar dit leidt nog niet altijd tot het gewenste resultaat. Bij indirecte lozingen blijft de inzet van deze partijen te beperkt om grip te krijgen op de vele lozingen die hier plaats vinden. In ons uitvoeringsprogramma KRW nemen wij acties op om onze grip hierop te vergroten.
- In het project 'Flitsvergunning' is de eerste activiteit, namelijk het aanleggen van een dam met duiker, afgerond. Er zijn werkafspraken gemaakt en procesverbeteringen doorgevoerd zoals aanpassingen in het aanvraagformulier. Dit heeft de doorlooptijd aanzienlijk verminderd. In het derde kwartaal evalueren we dit zodat we hierover concrete cijfers kunnen delen. De volgende activiteit die opgepakt wordt, is de vergunningaanvraag voor de aanleg van kabels en leidingen.
- Met ingang van 1 januari 2023 is de Wet versterking decentrale rekenkamers in werking getreden. Dit betekent dat waterschappen verplicht zijn om met ingang van 1 januari 2024 een onafhankelijke rekenkamer in te richten waarbij ook de ondersteuning (secretarisrol) van de rekenkamer op een onafhankelijke manier geregeld moet zijn. Het algemeen bestuur heeft op 15 december 2023 de Verordening rekenkamer waterschap Aa en Maas vastgesteld en aansluitend de drie leden (waaronder de voorzitter) van de rekenkamer met ingang van 1 januari 2024 benoemd. De rekenkamer zal zelf (in samenspraak met de rekenkamers van de twee andere Brabantse waterschappen) invulling geven aan de inrichting van de ondersteuning van de rekenkamer.
- Daarnaast kent deze wet (Wet versterking decentrale rekenkamers) nog een tweede onderdeel. Voortaan is er sprake van een rechtmatigheidsverantwoording. Dat betekent dat het dagelijks bestuur van het waterschap met ingang van het boekjaar 2025 bij de jaarrekening zelf een verklaring afgeeft omtrent het rechtmatig handelen. In 2024 bepalen we de reikwijdte en het bijpassende normenkader waarop deze verklaring gebaseerd kan worden.

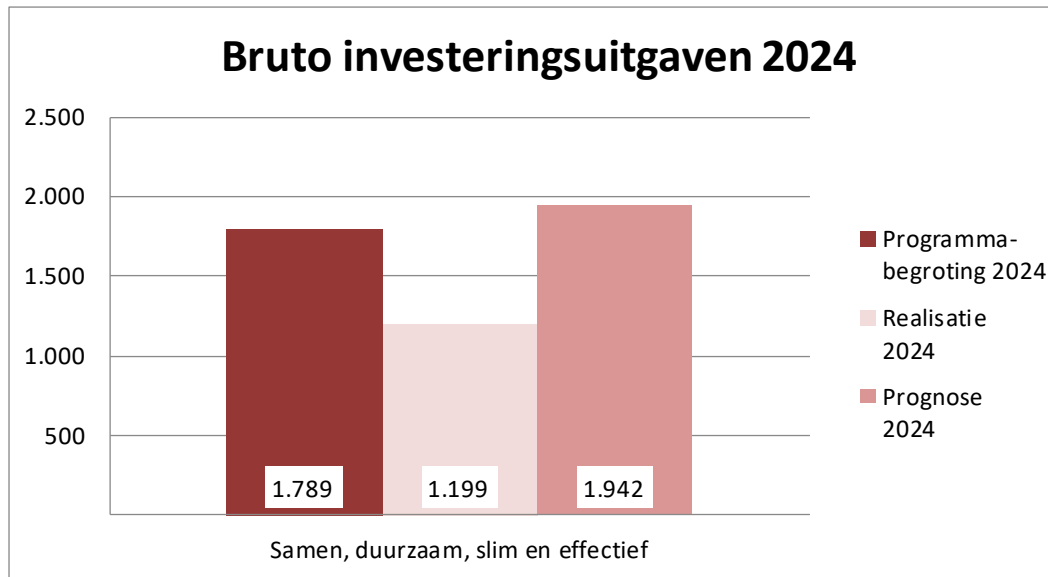
5.3 Financieel

Exploitatie

Het programma Samen, duurzaam, slim en effectief is cijfermatig verwerkt in de drie hoofdprogramma's. Zo valt bijvoorbeeld een groot deel van wat we doen aan duurzaamheid (winning van grondstoffen, inzet op energieneutraliteit en circulariteit) onder het zuiveringsbeheer.

Investerings

Grafiek 4: Bruto investeringsuitgaven (bedragen * € 1.000)

De gerealiseerde uitgaven tot en met juni hebben volledig betrekking op de vervanging en uitbreiding van vervoersmiddelen en gereedschappen. De geprognosticeerde uitgaven hiervoor zijn overeenkomstig de in de begroting opgenomen middelen. Dit geldt ook voor de middelen gericht op maatregelen voor digitale transformatie, zoiet dat hier in 2024 tot op heden nog geen investeringsuitgaven op gerealiseerd zijn.

De vervanging van de noodtrappen op de locatie Pettelaarpark maakt onderdeel uit van het programma Samen, duurzaam, slim en effectief. Deze investering was niet opgenomen in de begroting 2024. De geschatte kosten hiervoor bedragen € 900.000 en zijn deels in 2024 en deels in 2025 voorzien. Het gebouw in Den Bosch heeft twee noodtrappen die in momenten van nood hydraulisch uit het gebouw zakken om mensen te evacueren. Tijdens een ontruiming in juni is gebleken dat één van deze trappen niet juist functioneerde. Na nadere inspectie heeft de leverancier aangegeven niet meer garant te kunnen staan voor een juiste werking. De nood tot aanpassing van deze trappen is eerder al onderkend en is daarna opgenomen in een omvangrijker plan voor groot noodzakelijk onderhoud aan het pand. Dit plan is in voorbereiding en wordt op een later moment met een passend investeringsvoorstel voorgedragen aan het algemeen bestuur. De aanpak van de noodtrappen moet nu als element naar voren worden gehaald om de veiligheid van het pand en de mensen daarin te kunnen blijven garanderen. Hiervoor wordt een kredietvoorstel voorgelegd aan het algemeen bestuur.

In de begroting 2024 was in dit programma een investeringsbedrag van € 350.000 opgenomen voor het aardgasvrij maken van de rwzi Oijen. Dit is meegenomen in de kredietaanvraag en verschuift daarmee naar het programma Schoon water.

6 Financiële toelichting

6.1 Inleiding

In de voorgaande hoofdstukken zijn de bijzonderheden per programma toegelicht. In dit hoofdstuk wordt een nadere financiële toelichting gegeven. Te beginnen met de prognose van het resultaat. Daarna wordt afzonderlijk ingegaan op de lasten, de baten, de investeringen, het weerstandsvermogen, de liquiditeitsprognose en tot slot onze verbonden partijen.

6.2 Prognose van het resultaat

Uit onderstaand overzicht blijkt dat de prognose voor 2024 op dit moment € 3.620.000 nadelig is ten opzichte van de begroting. Daarbij worden we geconfronteerd met lastenstijgingen waar we overwegend geen invloed op hebben zoals de cao-stijging, energielasten, bijdrages SNB en BSOB en de hogere kosten binnen watersysteembeheer als gevolg van de weersomstandigheden eind vorig jaar en begin dit jaar. Ook is inzet van de organisatie nodig om de opgaves zoals geformuleerd in het WBP en in het bestuursakkoord te realiseren. We zetten daarbij in op het aannemen van mensen in plaats van hen tijdelijk in te huren. Tot slot zijn de mogelijkheden om personele inzet aan investeringskredieten toe te rekenen, beperkter als gevolg van de uitloop en fasering van projecten. De organisatie doet er alles aan om – gegeven de opdracht die zij heeft om de opgaves te realiseren – oplossingen te vinden om binnen het begrotingskader te blijven. Als blijkt dat het niet lukt het tekort op te vangen, is een begrotingswijziging noodzakelijk om te voldoen aan de financiële verordening². In dat geval ontvangt het algemeen bestuur hier een voorstel voor.

Tabel 8: Prognose resultaat 2024

Prognose resultaat (x € 1.000)	Begroting 2024	Begrotingswijziging	Begroting incl wijziging	Prognose 2024	Afwijking prognose begroting	% afwijking prognose begroting	
Rente en afschrijvingen	43.964		43.964	42.996	968	2,20%	V
Personeelslasten	55.488		55.488	57.790	-2.301	-4,15%	N
Goederen en diensten van derden	71.016		71.016	74.764	-3.748	-5,28%	N
Bijdragen aan derden	6.792		6.792	5.861	931	13,71%	V
Reservering/Voorzieningen/Onvoorzien	614		614	614		0,00%	=
Totaal lasten	177.874		177.874	182.024	-4.150	-2,33%	N
Financiële baten	2.951		2.951	3.037	86	2,90%	V
Personeelsbaten	1.221		1.221	1.376	155	12,71%	V
Goederen en diensten aan derden	2.681		2.681	4.194	1.513	56,43%	V
Bijdragen van derden	2.770		2.770	2.931	161	5,81%	V
Interne verrekeningen	21.455		21.455	20.070	-1.385	-6,46%	N
Totaal baten	31.079		31.079	31.609	530	1,70%	V
Waterschapsbelastingen	146.795		146.795	146.795		0,00%	=
Totaal				-3.620	-3.620		N

De prognose van € 3,6 miljoen nadelig bestaat uit zowel structurele voor- en nadelen als uit incidentele. Incidentele posten hebben effect op het resultaat 2024, maar hebben geen meerjarige doorwerking. Structurele bijstellingen hebben ook een effect in latere jaren. Dit is meegenomen bij

² Het dagelijks bestuur is bevoegd de netto-kosten van een programma met 10%, tot een maximum van € 1.000.000, te overschrijden zonder toestemming vooraf van het algemeen bestuur indien de inzet van middelen past binnen het vastgestelde beleid en indien de hiervoor benodigde financiële ruimte elders binnen de begroting, binnen de totale budgetten van watersysteembeheer respectievelijk zuiveringsbeheer wordt gevonden.

het opstellen van de begroting 2025. Onderstaand overzicht geeft op hoofdlijnen inzicht in de structurele en incidentele voor- en nadelen.

x € 1 mln.

Incidenteel	voordeel	2,2
	nadeel	-4,3
Structureel	voordeel	2,2
	nadeel	-3,7
Totaal		-3,6

Incidentele voordelen (totaal € 2,2 miljoen) zijn bijvoorbeeld de opbrengsten uit grondverkoop en lager verwachte bijdrage anti-afhaak subsidie. Incidentele nadelen (totaal € 4,3 miljoen) zijn onder andere de meerkosten voor calamiteitenbestrijding, door te belasten uren naar projecten, inhuurkosten en de garantieregeling SNB. De daling van de rentelasten en de lagere kosten voor verbruiksgoederen zijn, op basis van de huidige omstandigheden, structurele voordelen (totaal € 2,2 miljoen). Structurele nadelen (totaal € 3,7 miljoen) zijn de personeelslasten waaronder de cao-verhoging, energie- en netwerkkosten en deelnemersbijdrage aan de SNB.

6.3 Lasten

Rente en afschrijvingen

De afschrijving en rente op investeringen noemen we kapitaallasten. Afschrijving vindt voor het eerst plaats in het jaar na oplevering (van een fase) van de betreffende investering. Uitgaven op lopende investeringen hebben in het jaar zelf dan ook geen effect op de kapitaallasten³, maar werken door in de begrotingsrealisatie 2025 en verder. Een afwijking op de kapitaallasten in 2024 heeft zijn oorsprong dan ook in voorgaande jaren of in de rentetoerekening. Dat laatste is nu het geval.

De rentelasten worden over de activa verdeeld door middel van de renteomslag. In 2024 zijn een tweetal geldleningen afgesloten tegen een lager rentepercentage dan waar in de begroting mee is gerekend. Hierdoor dalen de rentelasten. Dit leidt naar verwachting tot een structureel voordeel op de kapitaallasten.

Personeelslasten

Om de opgaves zoals geformuleerd in het WBP en in het bestuursakkoord te realiseren, is een flinke inzet van de organisatie en onze mensen nodig. De ambities zijn hoog, er loopt veel onderzoek en voorbereiding van projecten en onze investeringsvolumes zijn nog nooit zo hoog geweest. In dat licht doen we er alles aan om “de machine” te laten draaien en tegenvallers (bijvoorbeeld als gevolg van netcongestie, stikstof, vertragingen in projecten) op te vangen. Met de hoeveelheid aan opgaven is dit een ingewikkelde puzzel. De organisatie streeft ernaar zo min mogelijk gaten te laten vallen in de processen waar mensen uitstromen of uitvallen. Waar wij meerjarig voorzien dat capaciteit nodig is, zetten we in op het aannemen van mensen in plaats van hen tijdelijk in te huren. Zowel op de korte als op lange termijn zijn de kosten voor werving lager en kennis blijft zo behouden. Zeker bij waterveiligheid zien we een toename van de formatie. Hoewel deze functies voor een belangrijk deel worden gedekt uit de HWBP-subsidie leidt dit wel tot hogere salarislasten. De personele inzet die direct bijdraagt aan de projecten wordt gekapitaliseerd volgens de richtlijnen van het financieel

³ De rente op het gemiddeld geïnvesteerd vermogen heeft nagenoeg geen effect.

beleid. Niet elke fase van een project biedt die beleidsmogelijkheid en bij vertragingen in projecten komt het dus voor dat wij die inzet in dat boekjaar in de exploitatie moeten verantwoorden. De mogelijkheden om personele inzet aan investeringskredieten toe te rekenen, is in 2024 beperkter als gevolg van de uitloop en fasering van projecten. Daarnaast vraagt de omvang van de projecten ook om extra inzet van ondersteunende afdelingen als control, inkoop, financiële administratie, enz., die niet allemaal aan een te kapitaliseren investering kunnen worden toegerekend. Dit leidt in dit boekjaar binnen de exploitatie tot een nadeel ten opzichte van de begroting.

Op basis van de huidige prognose wordt in totaal een netto nadeel op de personeelslasten verwacht van € 2,1 miljoen. Daarmee is rekening gehouden met het voordeel op de personeelsbaten (detachering en uitkeringen UWV). Dit kan als volgt worden verklaard:

- CAO: in het najaar van 2023 (na vaststelling van de begroting) is er een onderhandelingsakkoord voor 2024 bereikt. Als gevolg hiervan nemen de salarislasten toe met € 0,5 miljoen. Het meerjarig effect is in de voorjaarsnota verwerkt.
- Personele inzet: in het licht van het realiseren van de ambities zoals geformuleerd in het WBP en in het bestuursakkoord doen we er alles aan om de organisatie van deze forse opgaven te laten draaien. Om te voorkomen dat er onvoldoende personele bezetting is waardoor vertraging ontstaat, zetten we waar nodig eerder of additioneel personele capaciteit in. Dit was bij het opstellen van de begroting 2024 niet voorzien. Op basis van de huidige prognose nemen de personeelslasten in 2024 als gevolg hiervan met € 0,9 miljoen toe.
- Inhuur: daar waar mogelijk wordt gekozen voor het aannemen van mensen, tenzij werkzaamheden echt tijdelijk zijn. Inhuur kan eraan bijdragen dat projecten en de realisatie van onze opgaves niet stil komen te vallen. Ook ter vervanging van langdurig zieken wordt gebruik gemaakt van inhuurkracht om te voorkomen dat het werk stagneert. Sinds jaar en dag is in de begroting voor inhuur een zeer laag bedrag opgenomen en wordt gekeken of wij dat anderszins kunnen opvangen. In 2024 zijn de kosten hiervoor naar de huidige verwachting € 0,8 miljoen hoger dan begroot.

Goederen en diensten en bijdragen aan derden

Tot en met juni is 41% van de begrote lasten gerealiseerd. De prognose voor eind van het jaar komt op dit moment € 2,8 miljoen hoger uit, een afwijking van 4%. Vooralsnog is de besteding lager dan het begrote volume en daarmee bestaat de mogelijkheid om bij te sturen. Hierna worden de (verwachte) grootste verschillen per taak nader toegelicht.

Tabel 9: Prognose goederen en diensten en bijdragen aan derden

Lasten goederen en diensten/bijdragen aan derden (x € 1.000)	Begroting 2024	Begrotingswijziging	Begroting incl wijziging	Realisatie tm 30 juni	Prognose 2024	Afwijking prognose begroting
Duurzame gebruiksgoederen	1.903		1.903	1.678	2.517	-614
Overige gebruiks- en verbruiksgoederen	7.739		7.739	2.863	6.401	1.338
Energie	6.675		6.675	4.220	8.193	-1.518
Huren en rechten	3.175		3.175	1.822	3.672	-497
Pachten en erfpachten	4		4	6	7	-2
Verzekeringen	533		533	502	533	
Belastingen	95		95	82	97	-1
Onderhoud door derden	22.761		22.761	7.081	23.241	-480
Overige diensten door derden	28.132		28.132	10.443	30.104	-1.972
Totaal goederen en diensten	71.016		71.016	28.697	74.764	-3.748
Bijdragen aan bedrijven	1.279		1.279		285	994
Bijdragen aan overheden	4.585		4.585	2.561	4.751	-166
Bijdragen aan overigen	928		928	476	826	102
Totaal bijdragen aan derden	6.792		6.792	3.036	5.861	931
Totaal lasten goederen en diensten/bijdragen aan derden	77.808		77.808	31.734	80.625	-2.817

Watersysteembeheer

Binnen de taak watersysteembeheer wordt op basis van de huidige prognose een overschrijding van € 1.938.000 verwacht binnen de kostencategorie de goederen en diensten/bijdragen aan derden. De voornaamste redenen hiervoor zijn:

- De hoogste overschrijding zien we ontstaan op de post 'onderhoud door derden', een verwacht nadeel van € 972.000. De niet begrote en onvoorziene kosten voor calamiteitenbestrijding waterkering en watersysteembeheer hebben hierin een substantieel aandeel. Daarnaast vallen de kosten voor het onderhoud aan waterlopen en beplanting en EVZ's hoger uit, deels als gevolg van verschuiving in kosten door de hevige regenval eind 2023 en begin 2024. Ook de aanbesteding van het cyclisch groot onderhoud in rayon Deurne binnen district Boven Aa is hoger uitgevallen.
- Voor overige diensten door derden wordt rekening gehouden met een nadeel van € 625.000. Deze hogere kosten worden verwacht bij diensten gerelateerd aan de waterkeringen en bij het toepassen van de dijkbewaking en calamiteitenbestrijding.
- Op de post 'bijdragen aan overheden' ontstaat een overschrijding van € 285.000. In 2020 is een bijdrage toegezegd aan de gemeente Vught voor het groot onderhoud aan de buitengracht en het creëren van een waterberging bij fort Isabella Vught. De eerder toegezegde bijdrage van € 225.000 wordt door vertraging in de uitvoerende werkzaamheden nu in 2024 opgevraagd door de gemeente Vught. Daarnaast is door het beëindigen van het contract binnen het project 'herinrichting sluis O' door de gemeente Den Bosch een afkoopsom overeengekomen met de aannemer binnen het bouwteam. Hiervan komt een deel ten laste van het waterschap, het gaat over € 60.000. Vernoemde posten hebben geen structureel karakter.

- Diverse geringe posten binnen de goederen en diensten/bijdragen aan derden zorgen per saldo voor een verwacht nadeel van € 56.000.

De (verwachte) hogere kosten voor onderhoud aan beplanting zijn via de voorjaarsnota 2024 onderdeel van de conceptbegroting 2025. Hiermee reduceert de kans op overschrijding vanaf 2025.

Waterzuiveringsbeheer

De taak waterzuiveringsbeheer verwacht een aantal (grotere) mee- en tegenvallers die in deze bestuursrapportage worden gerapporteerd. De belangrijkste afwijkingen van de begrote kosten zijn de volgende:

- Op de inkoop van hulpstoffen voor het zuiveringsproces (overige gebruiks- en verbruiksgoederen) wordt een voordeel verwacht van € 1,35 miljoen. Dit komt vooral door lagere prijzen als gevolg van een aanbesteding van poederkool en een lager verbruik.
- Door hogere netwerktarieven en hogere inkoophoeveelheden elektriciteit (energie) wordt een nadeel van € 1,4 miljoen verwacht. Belangrijke oorzaken van de hogere inkoophoeveelheden zijn een hoger verbruik door het natte eerste halfjaar en lagere opwek van energie via zonnekracht. Verder is er een verwacht nadeel van € 50.000 op de inkoop van restwarmte als gevolg van een hogere afrekening over 2023.
- Op het onderhoud van het transportstelsel en de zuiveringen (onderhoud door derden) wordt per saldo een nadeel verwacht van € 303.000.
- Bij de invoering van het huidige verrekenmodel voor de kosten van de SNB is met een tweetal aandeelhouders van de SNB een garantieregeling afgesproken. De verwachting is dat niet aan de voorwaarden uit de garantieregeling wordt voldaan. Dit is een eenmalige kostenpost van € 333.000. Het voordeel dat bij de toetreding ontstond, is al in de jaarrekening van 2023 verwerkt. Dit staat los van de financiële consequenties van de halfjaarrapportage van de SNB (overige diensten door derden).
- Er zijn niet begrote kosten gemaakt voor de beveiliging van de zuiveringen (€ 137.000).
- Op het beschikbare budget voor de anti-afhaakregeling (bijdrage aan bedrijven) wordt naar verwachting € 1,1 miljoen niet besteed doordat nog geen aanvragen op basis van de nieuwe regeling zijn gehonoreerd.

Overige mutaties

In 2024 hebben een aantal verbonden partijen de geactualiseerde bijdragen bekend gemaakt. Het betreft de SNB, BSOB en het Waterschapshuis (hWh). De tussentijdse rapportages van SNB en hWh zijn toegevoegd als bijlage bij deze rapportage. De rapportage van de BSOB is nog in concept en wordt op een later moment separaat ter kennisname aangeboden aan het algemeen bestuur. Op basis van de halfjaarrapportage van de SNB wordt een nadeel van € 509.000 verwacht, de bijdrage aan de BSOB neemt naar verwachting toe met € 264.000 en de bijdrage aan hWh is in lijn met de begroting. Deze bedragen zijn verwerkt bij de taken waar ze betrekking op hebben.

Onvoorzien

De post onvoorzien van € 300.000 is vooralsnog niet ingezet.

6.4 Baten

Tabel 10: Prognose overige baten

Baten t/m juni (x € 1.000)	Begroting	Begrotings- wijziging	Begroting incl wijziging	Realisatie tm 30 juni	Prognose 2024	Afwijking prognose begroting
Financiële baten	2.951		2.951	86	3.037	86
Personeelsbaten	1.221		1.221	514	1.376	155
Goederen en diensten aan derden	2.681		2.681	1.893	4.194	1.513
Bijdragen van derden	2.770		2.770	737	2.931	161
Geactiveerde lasten	11.272		11.272	3.035	9.886	-1.385
Interne verrekeningen/reserveringen	10.184		10.184		10.184	
Totaal overige baten	31.079		31.079	6.264	31.609	530

Financiële baten

De uiteindelijke dividendafrekening van de Nederlandse Waterschapsbank (NWB bank) over 2023 is hoger dan waar in de jaarrekening 2023 rekening mee is gehouden. De meeropbrengst wordt ten gunste van 2024 geboekt. Dit resulteert in een voordeel van € 86.000.

Personeelsbaten

Op basis van de huidige prognose komen de personeelsbaten € 155.000 hoger uit dan begroot. Oorzaak zijn de hogere detacheringsofbrengsten en meer ontvangen uitkeringen van het UWV.

Goederen en diensten aan derden

Watersysteembeheer

Er zijn een aantal gronden verkocht waarvan de opbrengst hoger is dan de boekwaarde. In combinatie met de verkoop van overtollig materiaal zorgt dit voor een voordeel van € 1.064.000. De opbrengst uit diensten voor derden en uit de verhuur van grond en water valt naar verwachting € 261.000 hoger uit.

Waterzuiveringsbeheer

Op basis van de opbrengsten uit de verkoop van groen gas over het eerste halfjaar en het feit dat de prijzen in 2024 gemiddeld iets lager liggen dan begroot, wordt een nadeel verwacht van € 180.000 op de gasopbrengsten. Verder wordt een voordeel verwacht van € 366.000 als gevolg van suppletieaangiftes (voor de btw).

Bijdrage van derden

Bij het opstellen van de jaarrekening 2023 is aangenomen dat er geen recht was op SDE-subsidie. Uit de afrekeningen blijkt nu dat we toch recht hadden op SDE-subsidie. Dit levert een voordeel op van € 88.000.

Geactiveerde lasten

Naar verwachting kunnen er minder lasten worden geactiveerd (€ 1.385.000). Dit komt doordat sommige projecten zijn vertraagd of uitgesteld. Daarnaast zijn er projecten die zich nog in een fase bevinden waarin het toerekenen van uren aan de investering (activeren) niet is toegestaan. Deze projecten zorgen ervoor dat er minder uren worden doorbelast naar de investeringsprojecten dan waar in de begroting rekening mee is gehouden. Dit leidt tot een nadeel binnen de exploitatie.

Belastingopbrengsten

De belastingopbrengsten zijn gebaseerd op door de BSOB aangeleverde cijfers. De prognose ligt in lijn met de begroting.

Tabel 11: Prognose belastingopbrengsten

Baten t/m juni 2024 (x € 1.000)	Begroting 2024	Realisatie 2024	Prognose 2024	Afwijking prognose begroting
Waterschapsbelastingen	146.795	59.606	146.795	0
Totaal baten	146.795	59.606	146.795	

In onderstaande tabel worden de tot en met 3 juli gerealiseerde en opgelegde belastingopbrengsten gespecificeerd per belastingsoort.

Tabel 12: Realisatie belastingopbrengsten 2024

Belastingopbrengsten per categorie (*€ 1.000) t/m 3 juli 2024	Begroot (netto)	Opgelegd	Ontvangen	Verminderen (of kwijtschelding en vernietiging)	Openstaand	Invorderings opbrengsten
Watersysteemheffing Gebouwd	45.177	45.583	16.695	48	28.839	2
Watersysteemheffing ingezetenen	24.909	24.808	7.518	886	16.404	2
Watersysteemheffing Ongebouwd / Natuurterreinen	10.403	10.048	5.508	42	4.499	1
Watersysteem verontreinigingsheffing	250	110		0	110	0
Zuiveringsheffing Forfait bedrijven	2.157	2.028	867	37	1.124	0
Zuiveringsheffing Forfait Woningen	43.440	44.657	13.423	1.494	29.739	2
Zuiveringsheffing-verontreinigingsheffing bedrijf	20.459	20.175	15.593	87	4.495	1
Totaal belastingopbrengsten	146.795	147.410	59.606	2.594	85.210	7

Uit de ontvangsten over het eerste halfjaar blijkt dat met betrekking tot 2024 een bedrag van € 59,6 miljoen is ontvangen. Inclusief opbrengsten voorgaande jaren gaat het om € 74,9 miljoen.

Om een beter inzicht te geven in het totaal van de belastingopbrengsten wordt in de onderstaande tabel aangegeven welk deel van de ontvangen belastingopbrengsten betrekking heeft op voorgaande jaren en welk deel op het huidige jaar.

Tabel 13: Gerealiseerde belastingopbrengsten tot en met juni 2024

Ontvangen belastingopbrengsten per categorie (x€1.000) t/m 3 juli 2024	2024	2023	2022	2021	2020	2019	2018	Eerdere jaren	Totaal
Watersysteemheffing Gebouwd	16.695	4.476	121	15	2				21.309
Watersysteemheffing ingezetenen	7.518	2.927	39	9	1			1	10.495
Watersysteemheffing Ongebouwd / natuurterreinen	5.508	703	25	5	-1				6.239
Watersysteem verontreinigingsheffing		105	49						154
Zuiveringsheffing Forfait bedrijven	867	138	-1	17	1				1.024
Zuiveringsheffing Forfait Woningen	13.423	5.461	87	19	2	1	1	1	18.995
Zuiveringsheffing-verontreinigingsheffing bedrijf	15.593	299	229	512	58				16.692
Totaal belastingopbrengsten	59.606	14.109	549	577	63	2	2	2	74.908

6.5 Weerstandsvermogen

In deze paragraaf worden alleen de gewijzigde, nieuwe en afgeronde risico's besproken. Voor een overzicht van de risico's die ongewijzigd zijn, wordt verwezen naar de begroting 2024 en het jaarverslag 2023.

Weerstandscapaciteit

Waterschap Aa en Maas heeft een specifiek aangemerkte weerstandsreserve van € 3.350.000. Voor de bepaling van het weerstandsvermogen (de mate waarin het waterschap in staat is om substantiële tegenvallers op te vangen) is gebruik gemaakt van een herijking van de risico-inventarisatie vanuit de jaarverslaglegging 2023. De geïnventariseerde risico's zijn daarbij vertaald naar financiële omvang op basis van kans en financiële impact.

Op basis van de verwacht kans van optreden, zijn drie scenario's doorgerekend: optimistisch, gematigd en pessimistisch. Afhankelijk van het gekozen rekenscenario is de totale financiële impact van de geïnventariseerde risico's, na het nemen van preventieve, repressieve en correctieve maatregelen, als volgt.

Tabel 14: Financiële impact van de risico's

Scenario	Financiële omvang van alle risico's	Financiële weerstandsvermogen
Optimistisch	1.150.500	2,91
Gematigd	2.270.500	1,48
Pessimistisch	3.390.500	0,99

Een weerstandsvermogen kleiner dan één is als onvoldoende te kwantificeren. Een weerstandsvermogen groter dan één is als voldoende aan te merken. Geconcludeerd kan worden dat de specifieke weerstandsreserve van € 3.350.000 alleen in het pessimistische scenario net niet toereikend is voor de geïnventariseerde risico's.

Naast de specifiek aangemerkte weerstandsreserve zijn er een aantal andere mogelijkheden om de financiële gevolgen van een zich voordoet risico op te vangen. Hierdoor is de werkelijke financiële weerstandscapaciteit hoger dan € 3.350.000

- Overige algemene reserves;
- Vermogen om extra inkomsten te genereren door het verhogen van de belastingen;
- Vermogen om uitgaven te verminderen door middel van bezuinigingen/temporiseren (creëren van extra begrotingsruimte).

Conclusie

De specifieke gevormde weerstandsreserve van € 3.350.000 is toereikend voor de geïnventariseerde risico's. Hoewel er geen risico's volledig zijn afgerond, zijn de bestaande risico's en getroffen beheersmaatregelen wel herijkt.

Gewijzigde reeds openstaande risico's

Risico's SNB

Verandering in fiscale wetgeving en/of afspraken met de Belastingdienst

SNB lobbyt via belangenorganisaties voor passende fiscale maatregelen. Daarnaast is SNB proactief in het verder verduurzamen van de bedrijfsvoering om mogelijke heffingen/belastingen op dit gebied te vermijden. SNB bewaakt de naleving van de afspraken omtrent de VPB-vrijstellingen en voorwaarden om gebruik te kunnen blijven maken van de BTW-koepelvrijstelling.

Gevolgen voor de garantieregeling i.v.m. toetreding nieuwe aandeelhouders

Bij de invoering van het huidige verrekenmodel voor de kosten van de SNB is met een tweetal aandeelhouders van de SNB een garantieregeling afgesproken. De verwachting is dat niet aan de voorwaarden uit de garantieregeling wordt voldaan. Op grond van het voorzichtigheidsprincipe is dit bedrag (€ 333.000) als verlies genomen in 2024. Pas in 2027 kan definitief becijferd worden of wel/niet wordt voldaan aan de gestelde voorwaarden ten aanzien van terugbetaling. Dit betekent dat er een kans is dat we in 2027 alsnog (een deel van) € 333.333 ontvangen. Dit is echter niet de verwachting.

Bedrijfsvoering

SNB heeft te maken met veranderende en complexere (milieu-)wet- en regelgeving. Bijvoorbeeld de stikstofreductiedoelstellingen, de nieuwe luchtmissie-normen voor afvalverbranding en de discussie rondom ZZS en PFAS in wet- en regelgeving. SNB volgt de ontwikkelingen, samen met belangenorganisaties, nauwgezet. Daarnaast gaat veel aandacht uit naar het actueel houden van de benodigde vergunningen en het toezien op de naleving van de vergunningseisen. Tot slot zet SNB in op het verlagen van de milieubelasting die haar activiteiten met zich meebrengen. De specifieke focus ligt hierbij op het reduceren van CO₂ en stikstof. Aanpassingen aan de slibverwerkingsinstallatie zijn hiervoor nodig.

Risico van voorfinanciering in HWBP-projecten

Bij het HWBP-dijkverbeteringsproject Ravenstein-Lith lopen de investeringsuitgaven niet parallel met de subsidiestroom die vanuit het HWBP-programma ontvangen moet worden. Vooralsnog is daarmee sprake van voorfinanciering. Afhankelijk van de omvang van de voorfinanciering kunnen de rentelasten die hiermee samenhangen een substantieel financieel effect hebben op de exploitatie van het waterschap, omdat de rente op de voorfinanciering niet subsidiabel is. Gezien de onzekerheid over de omvang van deze rentelasten wordt dit aangemerkt als risico.

Fluctuaties energieprijzen

Eind 2021 zijn de gasprijzen (TTF) sterk gestegen. In 2022 zagen we vervolgens een zeer beweeglijke energiemarkt. De gasprijzen zijn daarna weer gedaald en bedragen nu tussen de € 20 en de € 40/MWh. De gevoeligheid voor schommelingen in zowel vraag als aanbod zijn echter groot. De beweeglijkheid van de prijzen zorgt ervoor dat de opbrengst uit de verkoop van biogas mee- of tegen kan vallen. Dit geldt eveneens voor de SDE-subsidie.

Vertraging door stikstofcrisis, krapte op de arbeidsmarkt en stijging projectkosten

Het contracteren van marktpartijen om onze opgaven te realiseren is in deze krappe markt uitdagend en kan bovendien prijsopdrijvend werken. Daarnaast blijkt het nog steeds moeilijk om voldoende ondersteuning in te huren vanuit ingenieursbureaus. Die krapte is terug te zien in een stijging van de advieskosten. Dit uit zich ook in voorbereidingskosten die steeds vaker hoger zijn dan verwacht. Als we kijken naar materialen, zien we dat de markt enigszins hersteld is van de coronacrisis en de energiecrisis in de zin dat prijzen lijken te stabiliseren. Sommige materialen zijn echter nog steeds moeilijk verkrijgbaar en de onzekerheid als gevolg van geopolitieke ontwikkelingen blijft.

Risico's rond renovatie rwzi 's-Hertogenbosch

De beoogde innovatieve technologie waarmee de aannemer heeft ingeschreven, functioneert niet op de rwzi 's-Hertogenbosch. Dit is onderdeel van het juridische traject met de aannemer.

Contract

Doordat de beoogde technologie niet functioneert op rwzi 's-Hertogenbosch kan de aannemer het werk niet opleveren. Op 14 september 2020 heeft een kort geding plaatsgevonden waarin het waterschap eiste dat de aannemer een ontwerp indient waarmee de rwzi aan de eisen gaat voldoen. Deze procedure is definitief afgerond en heeft het waterschap gewonnen.

Parallel loopt de bodemprocedure die voornamelijk gaat over de contractuele schades en boetes. In augustus 2022 en februari 2024 heeft de rechtbank een tussenvonnis uitgesproken. Op het laatste tussenvonnis hebben beide partijen in mei en juni 2024 gelegenheid gehad om te reageren met een akte van uitlatingen. Een definitieve uitspraak wordt niet eerder dan het vierde kwartaal van 2024 verwacht. Na de definitieve uitspraak volgt nog een procedure voor het vaststellen van de schade en daar kan weer hoger beroep op worden aangetekend.

Eind 2021 heeft Besix zijn organisatiestructuur gewijzigd waardoor het waterschap het risico loopt dat als de vordering wordt toegewezen deze in een 'lege' BV terecht komt. Daarom heeft het waterschap in Nederland conservatoir beslag gelegd op projecten van Besix. Besix heeft op zijn beurt een bankgarantie verstrekt die dekking verleent voor een deel van onze vordering. Daarmee is het conservatoir beslag opgeheven. Op 30 mei 2022 is de zitting geweest in Brussel waarbij het waterschap aanvullende zekerheid eiste van Besix om dekking voor de gehele vordering (minus de verkregen bankgarantie) te creëren. Naar aanleiding van hetgeen de rechter heeft gemeld tijdens de Nederlandse zitting in juni 2023, hebben we besloten de Belgische procedure aan te houden. Het tussenvonnis geeft geen aanleiding om hiervan af te wijken. Hiermee voorkomen we onnodige juridische kosten. Onze sterke juridische positie op basis van het contract biedt vertrouwen in de uitkomsten van het totale traject.

Geur en afwerkpunten

Door diverse aanpassingen aan de geurbehandelingsinstallaties voldoet de installatie aan de vigerende vergunning voor wat betreft geur. De zaken die uit het validatie en verificatie proces zijn gekomen, zijn in 2022 en begin 2023 afgehandeld. Deze kosten, en de kosten om aan de vergunning qua geur te voldoen, worden in het juridische traject ten laste van de aannemer opgevoerd.

PFAS in waterbodems

Onderzoek naar PFAS in waterbodems is inmiddels ingebakken in de bemonsteringsstrategie. De meerkosten hiervan zijn structureel geborgd in de begroting. Voor het uitvoeren van baggerwerkzaamheden blijft PFAS een risico, omdat het moeilijk te voorspellen is waar we PFAS in de waterbodem aantreffen en omdat het bij aantreffen grote gevolgen heeft voor de afvoerkosten. In nieuwe projectbegrotingen wordt daarom rekening gehouden met dit risico. PFAS heeft tot dusver in 2024 niet tot onverwachte extra uitgaven geleid.

Subsidieverlening door de provincie

Aanleg ecologische verbindingzones (EVZ)

De provincie Noord-Brabant subsidieert via het Groen Ontwikkelfonds Brabant (GOB) de aanleg van EVZ's. Het aantal gerealiseerde hectares ligt in lijn met het aantal verleende hectares. De vergoeding voor waterschappen is 50% en voor gemeenten 75%. Nu het merendeel van deze EVZ-trajecten in uitvoering is, hebben we meer duidelijkheid over de uitvoeringskosten voor de verwerving en de inrichting. De huidige maximale vergoedingsnorm voor de inrichtingskosten (€ 50.000 per hectare) blijkt niet toereikend. Het waterschap is daarom in gesprek met de provincie om hier oplossingen voor te bedenken.

Inrichtingsmaatregelen KRW

Met de provincie zijn in de maatwerkovereenkomst afspraken vastgelegd over de financiering van maatregelen voor gezamenlijke doelen. Dit gaat onder meer om KRW-maatregelen zoals beekherstel, natuurvriendelijke oevers en vispassages. Vanwege de gestegen kosten is op dit moment bij de provincie onvoldoende budget om bij alle geplande maatregelen conform de afspraken mee te financieren. Er wordt gewerkt aan een oplossing, maar er is een risico dat niet alle kosten gesubsidieerd worden.

Schadevergoeding waterberging

Voor schade bij de inzet van waterbergingsgebieden (zoals Diesdonk, Bakelse Beemden, Groene Peelvallei, Ham-Havelt, Dynamisch Beekdal, HoWaBo) heeft het dagelijks bestuur in de vergadering van 14 februari 2012 een schadevergoedingsregeling in het leven geroepen (Vergoeding schade bij waterberging (inundatieschade)). Vooraf is niet in te schatten of in een bepaald jaar de inzet van waterbergingsgebieden en daarmee uitkering van schadevergoedingen nodig is.

Door een langdurige periode van regen en hoge waterstanden in de watersystemen zijn de waterbergingsgebieden Diesdonk en Ham-Havelt eind 2023-2024 ingezet. Aan vijf gedupeerden is in totaal € 26.023 uitgekeerd aan schadevergoeding (gewasschade, verplaatsen vee).

Wateroverlast

Als gevolg van de extreem hevige neerslag in de periode mei-juni 2016 is met name in het zuidoosten van het werkgebied van Aa en Maas veel schade ontstaan door wateroverlast. Naar aanleiding hiervan heeft het waterschap 270 schadeclaims ontvangen van of namens gedupeerden. De laatste ingediende claims (twee) dateren van begin mei 2021. Een grove inschatting van de totaal geclaimde schade (vooral gewasschade) komt uit op ongeveer € 8 miljoen, met een bandbreedte van € 2 miljoen. Het merendeel van de schadeclaims is door het waterschap en/of de verzekeraar beoordeeld. Momenteel staan nog vier claims open. Voor deze claims is op verzoek van de

wederpartijen een deskundig onderzoek gelast voor de rechtbank. De deskundige die in eerste instantie is benoemd, is op verzoek van wederpartijen van zijn taken ontheven. Daarop heeft de rechtbank een nieuwe deskundige benoemd. Wederpartijen moeten naar aanleiding van het hydrologisch rapport besluiten de procedure voort te zetten of te staken.

Van de beoordeelde schadeclaims heeft het waterschap in het merendeel van de gevallen de aansprakelijkheid afgewezen. In elf gevallen is aansprakelijkheid erkend. Acht van deze claims zijn aangemerkt als één gebeurtenis en vallen onder de dekking van onze aansprakelijkheidsverzekering. Hiervoor geldt een eigen risico van € 50.000. Daarnaast is in vier gevallen besloten om tot vergoeding van nadeelcompensatie over te gaan. In totaal is bij benadering € 108.000 uitgekeerd. Dit is inclusief het eigen risico dat aan onze aansprakelijkheidsverzekeraar moet worden betaald.

Naar aanleiding van de afwijzingen heeft het waterschap elf dagvaardingen ontvangen (de laatste dateert van 21 december 2020) en vijftien verzoeken om nadeelcompensatie op grond van artikel 7.14 Waterwet. De laatst ingediende nadeelcompensatieverzoeken zijn in augustus 2021 ingediend en houden verband met een beekherstelproject. Deze zijn voor advies voorgelegd aan Stichting Adviesbureau Onroerende Zaken (SAOZ) en op basis van dat advies zijn de verzoeken door het dagelijks bestuur afgewezen omdat de vorderingen zijn verjaard. De bezwaartermijn stond open tot en met 21 december 2023. In 4 gevallen is bezwaar ingediend, de bezwaarprocedure loopt nog. In de andere gevallen is de afwijzing van het verzoek om nadeelcompensatie inmiddels onherroepelijk. Met betrekking tot de dagvaardingsprocedures lopen nog twee hoger beroepszaken, waarvan in een geval het hoger beroep door het waterschap is ingesteld. Aanleiding hiervoor is onder meer dat in eerste aanleg de vordering van ruim € 460.000 is toegewezen, terwijl in een vergelijkbare procedure, waar het gaat om hetzelfde gebeurtenis, de vordering is afgewezen. De uitspraken in eerste aanleg zijn gedaan door dezelfde rechtbank, maar door verschillende rechters.

Calamiteiten/handhavingszaken

Het waterschap loopt het risico op onvoorziene kosten die handhavingszaken met zich meebrengen. Denk aan het opruimen van afvalstoffen (onder andere drugsafval) en herstelkosten bij calamiteiten waarbij de kosten niet op derden verhaald kunnen worden.

Risico's rond renovatie rwzi Oijen

Kabels en leidingen

Ondanks uitgebreid onderzoek en inspectie met een radar is in fase 1 gebleken dat er meer kabels en leidingen liggen dan gedacht en dan ook niet altijd op de juiste plaats. Gevolg is dat er meerkosten zijn gemaakt op het vastgesteld ontwerp en in de uitvoering. De verwachting is dat dit risico in de volgende fasen ook optreedt. Door de ligging van de kabels en leidingen moet er ook meer verharding worden opgebroken en weer dichtgemaakt.

Contract

Als gevolg van de marktomstandigheden ten tijde van de aanbesteding (onder andere de oorlog in Oekraïne) is in het contract het risico voor de aannemer beperkt tot een prijsstijging van 2%. Zonder deze beperking was het niet mogelijk een aannemer te contracteren of alleen tegen een aanzienlijk hogere prijs. Alle prijsstijgingen hoger dan deze 2% zijn voor rekening van het waterschap.

Nieuwe ontstane risico's

Netcongestie (beschikbaarheid van voldoende elektrisch vermogen is nog onzeker)

Het elektriciteitsnet heeft momenteel onvoldoende capaciteit om aan alle vraag naar elektra te kunnen voldoen. Het waterschap heeft op een groot aantal aansluitingen behoefte aan extra elektrisch vermogen. Zo vereisen de voorgenomen bouwprojecten op rwzi 's-Hertogenbosch een aanzienlijke extra elektriciteitsvraag, maar ook de renovatie van de rwzi Land van Cuijk, een aantal bestaande gemalen en het nieuwe gemaal Crèvecoeur hebben extra elektrisch vermogen nodig. Momenteel is dit vermogen niet verkrijgbaar. Het is niet zeker wanneer extra transportvermogen beschikbaar komt. Dit hangt sterk af van de lokale netsituatie en de planning van netuitbreiding door Tennet en Enexis. Hierover onderhoudt het waterschap nauw contact met de netbeheerder. Per 1 oktober 2024 wordt een nieuwe landelijke voorrangsregeling voor toekenning van beschikbaar transportvermogen van kracht (Besluit ACM van 12 april 2024, kenmerk ACM/UIT/605893). Daarin krijgen de waterschappen een hogere prioriteit toegekend in verband met het maatschappelijke belang van de uitvoering van hun wettelijke taak. Uiteraard wordt hierop geanticipeerd. Voor het hele waterschap is een inventarisatie gemaakt van de benodigde extra elektrische vermogens, zowel voor de huidige situatie als voor alle bekende/voorzien toekomstplannen. Deze vermogens zijn aangevraagd en daarmee op de wachtlijst geplaatst. Verder worden de benodigde verzoeken om maatschappelijke prioritering te krijgen zo ver mogelijk voorbereid. Deze worden bij de eerste gelegenheid (waarschijnlijk 1 oktober 2024 of zoveel eerder als mogelijk) ingediend.

Afgeronde risico's

Risico's rond renovatie rwzi Oijen

Voortgang/vergunningen

De renovatie van de rwzi Oijen wordt uitgevoerd in vier fases. Fase 1 is afgerond en fase 2 is grotendeels afgerond. De omgevingsvergunning en natuurbeschermingsvergunning (wnb vergunning) zijn verleend.

6.6 Investeringsen

Als bijlage bij deze bestuursrapportage wordt de voortgang van een aantal investeringsprojecten uitgelicht. Dit betreft zowel zuiveringsprojecten als projecten watersysteembeheer. Daarmee wordt inzicht gegeven in de mijlpalen (doelrealisatie en impact) en financiën.

De in de begroting 2024 opgenomen investeringsbedragen zijn de bruto investeringen waartegen de realisatie wordt afgezet. Wat daarbij gelijk opvalt is dat de opgave voor 2024 nog weer aanzienlijk hoger is dan in voorgaande jaren. In 2022 bedroegen de bruto investeringen € 109 miljoen en in 2023 € 148 miljoen. In 2024 is de investeringsopgave toegenomen naar € 170 miljoen.

De realisatie van de bruto investeringen ziet er als volgt uit:

Tabel 15: Prognose bruto investeringsuitgaven 2024

Programma's (bedragen * € 1.000)	Aandeel bruto investering	Aandeel gecorrigeerd	Realisatie 2024 (tm juni)	Prognose 2024	Realisatie in %	Prognose in %
Waterveiligheid	66.678	52.331	15.390	59.554	29%	114%
Klimaatbestendig en gezond watersysteem	44.603	44.203	4.009	24.350	9%	55%
Schoon water	56.558	44.988	27.668	63.290	61%	141%
Samen, duurzaam, slim en effectief	1.789	1.439	1.199	1.942	83%	135%
Totaal bruto	169.628	142.962	48.265	149.135	34%	104%

De realisatie van de investeringsuitgaven wijkt op dit moment niet af van de begroting wanneer wordt gekeken naar het aandeel in de gecorrigeerde bruto investeringen (doorberekende kapitaallasten) van € 142.962.000. De verwachting is dat in de tweede helft van dit jaar het percentage van 34% wordt opgetrokken tot een totale realisatiegraad van 104% (op basis van het aandeel gecorrigeerd).

In de toelichting bij de bestuurlijke programma's wordt verder inhoudelijk ingegaan op de tot en met juni gerealiseerde investeringsuitgaven en wordt een inschatting gemaakt van de realisatie bij de jaarrekening.

Hierna wordt ingegaan op de eventuele over- en/of overschrijding van gevoteerde investeringskredieten.

Toelichting afgeronde projecten met een kredietoverschrijding

Tijdens het opstellen van deze bestuursrapportage zijn er geen afgeronde projecten met een kredietoverschrijding.

Toelichting niet afgeronde projecten met een (verwachte) kredietoverschrijding

In deze bestuursrapportage wordt voor een niet afgerond investeringsproject verzocht om aanvullende financiële middelen. Het betreft onderstaand project:

Gemaal Crèvecoeur

Binnen het hoogwaterprogramma HoWaBo wordt een verkenning toegepast om de maakbaarheid, haalbaarheid en betaalbaarheid van gemaal Crèvecoeur inzichtelijk te krijgen. Deze verkenning bevindt zich in de afrondende fase waarin het voorontwerp kan worden gepresenteerd. Het bouwen

van een dergelijk gemaal is een niet alledaagse taak voor het waterschap. Voor de afronding van dit voorontwerp zijn mogelijk extra interne uren nodig en vallen de advies en onderzoekskosten hoger uit dan ingeschat. Daarnaast is, vooruitlopend op de definitieve aansluiting van Enexis, om een aanbetsaling (zijnde € 110.000) van de aansluitkosten gevraagd. Wanneer de aansluiting daadwerkelijk wordt gerealiseerd, wordt dit bedrag verrekend. Als gevolg hiervan bestaat een gerede kans dat de toegekende middelen niet toereikend zijn en wordt verzocht om € 150.000 aanvullend krediet toe te kennen. Dit is 10% van het eerder toegekende investeringskrediet.

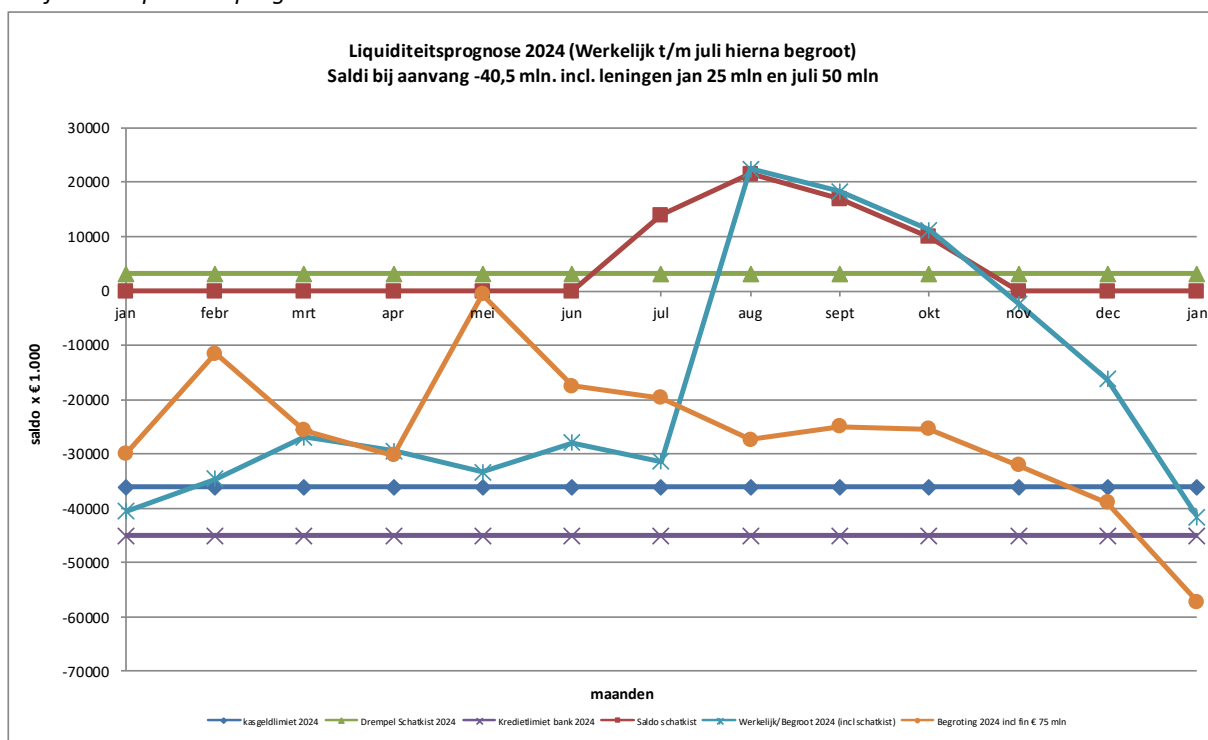
6.7 Liquiditeitsprognose

Met behulp van de liquiditeitsprognose kan adequaat worden gereageerd op ontwikkelingen op de kapitaalmarkt. De liquiditeitsprognose is gebaseerd op de begroting van 2024. De realisatie tot en met juni 2024 is hier vervolgens in verwerkt. Bij het actualiseren van de prognose voor het tweede halfjaar, houden we rekening met de verwachte investeringsuitgaven en belastingopbrengsten.

Op 12 januari is een lening afgesloten van € 25 miljoen met een rentepercentage van 2,755%. Op 19 juli zijn twee leningen van ieder € 25 miljoen met een rentepercentage van 3,1% afgesloten. Deze tweede lening is eerder afgesloten dan strikt noodzakelijk om het negatieve rekening courant saldo bij de Nederlandse Waterschapsbank (NWB-bank) te verlagen. Eind juli is eveneens een bedrag van € 40 miljoen ontvangen van Rijkswaterstaat voor de reeds betaalde en nog te betalen kosten vanuit het HWBP.

De druk van het betalen van rente en aflossing van onze leningen lag veelal in de maanden januari en februari (bijna 60% van het leningenpakket). Daarnaast zijn de belastinginkomsten in deze maanden het laagst, omdat de termijnbetalingen van de BSOB over 10 maanden lopen van maart tot en met december. Om meer spreiding te creëren in de leningenportefeuille zijn er op 22 februari en op 16 mei kortlopende geldleningen afgesloten bij de NWB-bank van respectievelijk € 25 miljoen en € 15 miljoen met een aflosdatum van 22 juli 2024. Op dit moment worden er voor 2024 geen af te sluiten lening meer voorzien.

Grafiek 5: Liquiditeitsprognose

6.8 Verbonden partijen

Ten aanzien van de verbonden partijen zijn onderstaand de actuele ontwikkelingen opgenomen. Voor een volledig overzicht van de verbonden partijen wordt verwezen naar de begroting 2024 waarin een actueel overzicht van de verbonden partijen is opgenomen.

1. *NV Slibverwerking Noord-Brabant (SNB)*

In de algemene vergadering van aandeelhouders (AvA) van SNB van 16 mei 2024 is het jaarverslag met de bijbehorende jaarrekening 2023 vastgesteld. Deze treft u aan als bijlage bij deze bestuursrapportage. Op basis van een in maart 2024 van SNB ontvangen voorlopige jaarrekening 2023 is in de Jaarrekening 2023 van het waterschap € 6.584.912 aan slibverwerkingskosten opgenomen. Op basis van de definitieve Jaarrekening 2023 van SNB bedragen de slibverwerkingskosten voor Aa en Maas € 6.564.155. Hierdoor ontstaat een positief afrekenverschil van € 20.757 op de slibverwerkingskosten over 2023, wat wordt verantwoord in boekjaar 2024.

In de tweede kwartaalrapportage 2024 van SNB (eveneens toegevoegd als bijlage) geeft SNB aan dat in de eerste 6 maanden van 2024 ongeveer 10.000 ton meer slib aangeleverd is dan verwacht. De hogere slibaanvoer komt geheel van de aandeelhouders. De aanvoer van overige klanten lag in lijn met de begrote slibaanvoer. Vooral waterschap Limburg en De Dommel leveren meer slib aan dan begroot. Voor geheel 2024 verwacht SNB dat er vanuit de aandeelhouders bijna 20.000 ton meer zuiveringsslib wordt aangeleverd dan begroot.

In het eerste halfjaar van 2024 heeft SNB meer slib kunnen verwerken dan begroot. Dit komt door een betere slibdoorzet en een hogere beschikbaarheid van de slibverwerkingsinstallatie (SVI). Vanwege de extra slibaanvoer vanuit Limburg en De Dommel en een hogere beginvoorraad van slib, verwacht SNB dit jaar ongeveer 5.100 ton meer extern te moeten verwerken en is de verwachting dat ultimo 2024 de eindvoorraad ongeveer 3.800 ton hoger is dan begroot. Op basis van de eerste 6 maanden verwacht SNB dat over geheel 2024 de totale kosten voor de aandeelhouders ongeveer € 3,6 miljoen hoger uitvallen dan begroot. Dit komt vooral door hogere kosten voor externe verwerking en externe opslag als gevolg van de hogere slibaanvoer, hogere kosten voor afvoeren vliegias vanwege wegvallen afzet in betonindustrie, minder opbrengsten uit energieopwekking en aan aantal overige kostenposten dat hoger uitvalt dan begroot.

Voor Aa en Maas geldt dat er voor geheel 2024 een slibaanvoer is begroot van 77.773 ton (bijgaand treft u als bijlage aan de op 7 december 2023 in de AvA vastgestelde begroting voor 2024 van SNB). Op basis van de werkelijke aanlevering over de eerste 6 maanden komt de prognose voor geheel 2024 uit op 76.700 ton. De totale slibverwerkingskosten over 2024 komen voor Aa en Maas naar verwachting uit op € 6.770.000. In de begroting van Aa en Maas is een budget opgenomen op basis van een in augustus 2023 van SNB ontvangen conceptbegroting voor 2024 van € 6.261.000. Rekening houdende met het positieve afrekenverschil over 2023 van € 20.000, wordt over geheel 2024 een overschrijding op de slibverwerkingskosten verwacht van ongeveer € 500.000.

SNB heeft een viertal projecten benoemd die de basis moeten gaan vormen voor de realisatie van de strategische duurzaamheidsdoelstellingen uit het Ondernemingsplan 2021-2026. De projecten betreffen “fosfaatterugwinning”, “stikstofterugwinning”, “upgrade lijn 1 + 4” en “optimalisatie SO₂-afvang”. De projecten zijn verschillend in omvang en complexiteit en bevinden zich in verschillende

stadia van ontwikkeling. Nadat eerst een bestuurlijke besluitvormingsronde is gehouden met de besturen van de aandeelhoudende waterschappen, is het streven om in de algemene vergadering van aandeelhouders in het voorjaar van 2025 een investeringsbesluit te nemen over de realisatie van alle projecten. Daarbij zal ook een voorstel worden gedaan voor de financiering.

2. AQUON

De realisatie van de nieuwbouw van het centrale laboratorium in Houten verloopt volgens planning. Na de oplevering in augustus 2024 start Aquon vanaf september met het verhuizen van de eerste afdelingen naar de nieuwbouw.

Ten gevolge van de wijziging Wet gemeenschappelijke regelingen per 1 juli 2022 moest de gemeenschappelijke regeling uiterlijk per juli 2024 aangepast worden. Na een succesvol doorlopen bestuurlijke zienswijze- en instemmingsprocedure beschikt Aquon per 1 juli 2024 over een gemeenschappelijke regeling die voldoet aan de gewijzigde wetgeving.

3. Belasting samenwerking Oost-Brabant (BSOB)

Vanaf 1 januari 2024 verricht BSOB op basis van een dienstverleningsovereenkomst de belastingtaken voor de dienst Dommelvallei (gemeenten Geldrop-Mierlo, Nuenen en Son en Breugel). Begin juli 2024 heeft het algemeen bestuur van waterschap De Dommel het besluit genomen om per 2026 toe te willen treden tot BSOB. De komende maanden wordt in beeld gebracht welke gevolgen deze voorgenomen toetreding heeft voor de BSOB-organisatie. Vervolgens dient een bestuurlijk besluitvormingstraject doorlopen te worden met de huidige deelnemers van BSOB.

Ten gevolge van de wijziging Wet gemeenschappelijke regelingen per 1 juli 2022 moest de gemeenschappelijke regeling uiterlijk per juli 2024 aangepast worden. Na een succesvol doorlopen bestuurlijke zienswijze- en instemmingsprocedure beschikt BSOB inmiddels over een gemeenschappelijke regeling die voldoet aan de gewijzigde wetgeving.

4. Nederlandse Waterschapsbank (NWB)

In de AvA van 4 april 2024 is het besluit genomen om van de totale winst over 2023 van € 126 miljoen een bedrag van € 60 miljoen aan dividend uit te keren. Hiervan is ruim € 950.000 aan Aa en Maas uitgekeerd. Ten aanzien van de vooruitzichten verwacht de bank dat met name de kredietvraag van waterschappen, drinkwaterbedrijven en woningcorporaties de komende jaren zal groeien vanwege de grote transitieopgaven waar zij voor staan. Hierdoor wordt een verdere groei van de kredietportefeuille voorzien. De bank is voorzichtig in zijn verwachting voor de nettowinst in 2024. Mede vanwege de hogere bankenbelasting en het besluit van de ECB om niet langer rente te vergoeden op de verplichte kasreserve die banken bij de centrale bank moeten aanhouden, komt deze waarschijnlijk lager uit dan afgelopen jaar.

5. Het Waterschapshuis (hWh)

De update van Het Koersplan 2024-2027 is gereed en eind juni aangeboden aan het algemeen bestuur van hWh. Als vervolg hierop zal een nadere vertaling naar concrete acties en richting die voortkomt uit het nieuwe Koersplan plaatsvinden. Het Koersplan gaat over 'welke hWh organisatie je nodig hebt om invulling te geven aan de visie in de Vaarkaat Digitale transformatie van de waterschappen en de ambities in de strategienota OGT (Opdrachtgeverstafel)'.

In een onlinerapportagetool geeft hWh inzicht in de belangrijkste resultaten van de eerste 4 maanden van 2024. Hier kan ook doorgelinkt worden naar het bestuursverslag van hWh.

Link: <https://rapportage.hetwaterschapshuis.nl/berap-1-2024/>

Ten gevolge van de wijziging Wet gemeenschappelijke regelingen per 1 juli 2022 moest de gemeenschappelijke regeling aangepast worden voor 1 juli 2024. De zienswijze- en instemmingsprocedure bij de deelnemers is doorlopen en de gewijzigde regeling is in werking getreden.

6. BHIC (Brabants Historisch Informatiecentrum)

De uittreding van het Rijk (die samenhangt met de nieuwe Archiefwet 2021) is wederom uitgesteld en is nu voorzien per 1 januari 2026. De definitieve uittredingsdatum is afhankelijk van besluitvorming over de (inwerkingtreding van de) Archiefwet 2021 in de Tweede - en Eerste Kamer.

Als gevolg van de nieuwe archiefwet moet de gemeenschappelijke regeling aangepast worden. De regeling moest tevens aangepast worden in verband met de gewijzigde Wet gemeenschappelijke regelingen. De bedoeling was dit in één procedure samen te voegen. Voor de zienswijzeprocedure is dit ook gebeurd. Echter omdat de ingangsdatum van de nieuwe archiefwet nog steeds niet bekend is, en de aanpassingen naar aanleiding van de gewijzigde Wet gemeenschappelijke regelingen niet langer kunnen wachten, is de definitieve besluitvorming gesplitst. Op deze manier wordt per 1 januari 2025 voldaan aan de Wet gemeenschappelijke regelingen. De wijzigingen ten gevolge van de nieuwe archiefwet treden later in werking.

7. Aquaminerals

Het aantal waterschappen dat aandeelhouder wordt van Aquaminerals stijgt gestaag. Inmiddels zijn negen waterschappen aangesloten. Aquaminerals verzorgt voor Aa en Maas de afzet van roostergoed, zand uit RWZI en struviet. Daarnaast verzorgt ze voor andere waterschappen de afzet van zeefgoed en rwzi-slib. De samenwerking met de Energie en GrondstoffenFabriek (EFGF) heeft tevens geleid tot het vermarkten van cellulose en CO₂.

Voorstel en besluit

Het algemeen bestuur van waterschap Aa en Maas;

gelezen het voorstel van het dagelijks bestuur van 3 september 2024;

gelet op het bepaalde in de Waterschapswet;

gezien het advies van de commissie Algemene en Financiële Zaken, de commissie Watersysteembeheer en de commissie Emissiebeheer van 19 september 2024;

BESLUIT:

- 1 De bestuursrapportage tot en met juni 2024 vast te stellen;
- 2 Een aanvullend investeringskrediet van € 150.000 beschikbaar te stellen voor het verkenningsproject gemaal Crèvecœur

's-Hertogenbosch, 13 oktober 2023

Het algemeen bestuur voornoemd,

de secretaris,

de dijkgraaf,

Peter Verlaan

Mario Jacobs